

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIUS**

**P A Ž Y M A
DĖL SAUGIOS APLINKOS VAIKAMS UŽTIKRINIMO PRAKTIKOS**

2022-12-29 Nr. (6.7.-2022-57)PR-156

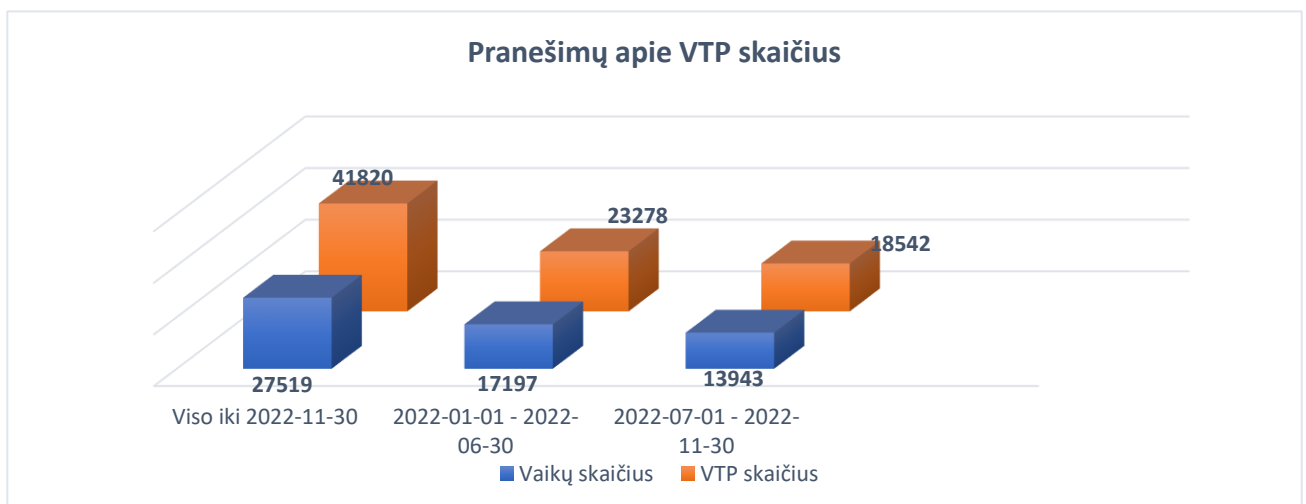
Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, atsižvelgdama į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos pateiktą informaciją dėl vaikai saugios aplinkos užtikrinimo aspektų, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymo 11 straipsnio 1 punktu, 12 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 17 straipsnio 3 dalimi ir 23 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pradėti ir atlikti tyrimą dėl saugios aplinkos vaikams užtikrinimo praktikos, siekiant išsiaiškinti ar formuojama praktika neturi vaiko teisių ir interesų pažeidimo požymių.

Tyrimo metu nebuvo viešos prieigos prie Socialinių paslaugų informacinės sistemos (SPIS) statistinių duomenų bazės (SPIS vitrinų), todėl šiame tyrime panaudoti statistiniai duomenys ir paaiškinimai, kuriuos pateikė Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba. Tyrimo metu taip pat panaudoti vaiko teisių apsaugos kontrolierės 2022 metais atliktų tyrimų duomenys.

Tyrimo metu nustatyta:

1. Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyboje (toliau – Tarnyba) laikotarpiu nuo 2022-01-01 iki 2022-11-30 gauta 41 820 pranešimų dėl galimų vaiko teisių pažeidimų (toliau VTP), dėl 27 519 vaikų¹:

- nuo 2022-01-01 iki 2022-06-30 Tarnyboje gauta 23 278 VTP galimų, dėl 17 194 vaikų;
- nuo 2022-07-01 iki 2022-11-30 Tarnyboje gauta 18 542 pranešimų dėl VTP galimų, dėl 13 943 vaikų.

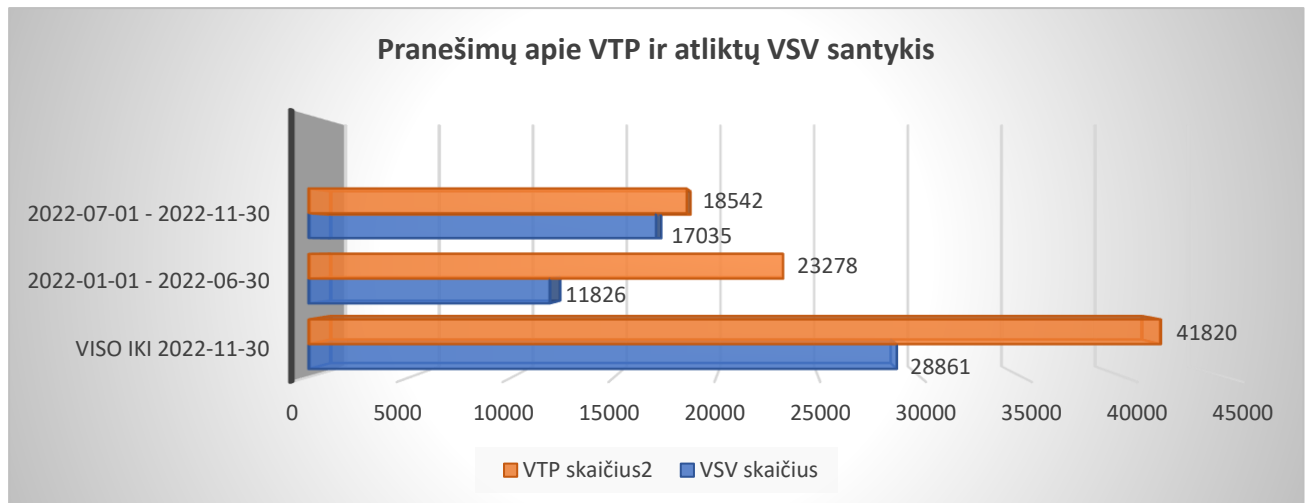

¹ Tarnybos paaiškinimu, aritmetinis skaičiavimas negalimas dėl pakartotinio vaiko teisių pažeidimo skirtingu laikotarpiu.

2. Tarnybos teritoriniai skyriai, gavę pranešimus apie galimus vaiko teisių pažeidimus (VTP), nuo 2022-01-01 iki 2022-11-30 atliko 28 861 vaiko situacijos vertinimus (toliau – VSV):

- nuo 2022-01-01 iki 2022-06-30 atliko 11 826 vaiko situacijos vertinimus;
- nuo 2022-07-01 iki 2022-11-30 atliko 17 035 vaiko situacijos vertinimai.

3. Gautų pranešimų apie galimus vaiko teisių pažeidimus santykis su atliktais vaiko situacijos vertinimais, atliktais nagrinėjant pranešimus, pavaizduotas žemiau pateiktoje diagramoje:

Tarnybos pateiktais paaiškinimais, atliktų vaiko situacijos vertinimų skaičius nesutampa su galimų vaiko teisių pažeidimų atvejų skaičiumi dėl to, kad, Tarnybos vertinimu, remiantis Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo (toliau - VSV tvarkos aprašas) redakcija, galiojusia iki 2022-06-30, buvo galimybė užbaigti pranešimo apie galimą vaiko teisių pažeidimą nagrinėjimą nevertinant vaiko situacijos, jei nėra duomenų (arba jų nepakanka), patvirtinančių, kad nebuvo užtikrintos vaiko teisės ir geriausi interesai. Vaiko situacijos vertinimo metu gavus naują (-ius) pranešimą (-us) apie galimą vaiko teisių pažeidimą dėl to paties vaiko, atliekamas vienas vaiko situacijos vertinimas ir pildoma viena vaiko situacijos vertinimo anketa (VSV tvarkos aprašo 7 punktą, 8 punktą). Jei pranešime apie galimą vaiko teisių pažeidimą pateikiama informacija apie vaiko mirtį / dingimą, vaiko situacijos vertinimas neatliekamas (vaiko mirties atveju) arba atliekamas tada, kai gaunama duomenų, kad vaikas atsirado. Statistinius duomenis įtakoja ir aplinkybė, kad vaiko situacijos vertinimas yra tęstinė procedūra, todėl tais atvejais, kai pranešimas dėl galimo vaiko teisių pažeidimo gautas tam tikro laikotarpio (2022-06-30, 2022-11-30) pabaigoje, vaiko situacijos vertinimas užbaigiamas pasibaigus nurodytam laikotarpiui.

Tarnybos pateikti statistiniai duomenys rodo, kad iki 2022-06-30 vaiko situacijos vertinimas buvo atliekamas tik dėl 50,8 procentų gautų pranešimų apie galimą vaiko teisių pažeidimą. Tokias tendencijas rodo ir vaiko teisių apsaugos kontrolierės 2022 metais atlikti tyrimai. Nustatyti atvejai, kai buvo gauti pranešimai apie galimą vaiko teisių pažeidimą dėl pablogėjusios vaiko psichologinės būklės po susitikimo su tėvu, taip pat vieno iš tėvų dėl galimai panaudoto smurto prieš vaiką, tačiau abiem paminėtais atvejais Tarnybos specialistai, pabendravę su vaiku ir jo tėvais, nenustatė vaiko

teisių pažeidimo, nevertino vaiko situacijos ir nusprendė užbaigti pranešimo apie galimą vaiko teisių pažeidimą nagrinėjimą².

Nuo 2022-07-01, įsigaliojus naujai Vaiko situacijos vertinimo aprašo redakcijai, pranešimų apie galimą vaiko teisių pažeidimą santykis su pranešimų nagrinėjimo metu atliktų vaiko situacijos vertinimų skaičiais ženkliai pakito ir siekia 92 procentus.

4. Tarnyba informavo, kad neturi galimybės pateikti duomenų apie vidutinę vaiko situacijos vertinimo trukmę, kadangi tokie statistiniai duomenys nerenkami. Tačiau Tarnybai yra žinomi pavieniai atvejai, kai vaiko situacijos vertinimas užtrunka ilgiau, nei teisės aktuose įtvirtinti vaiko situacijos vertinimo terminai (3 arba 5 darbo dienos). Šie duomenys paaiškėja nagrinėjant skundus, atliekant tarnybinio nusižengimo tyrimus, taip pat atliekant stebėsenas, pavienių atvejų analizes. 2021 m. atlikta atsitiktinai pasirinktų pranešimų apie galimus vaiko teisių pažeidimus ir su jais susijusių VSV tvarkos aprašo 1, 2 ir 3 priedų stebėseną, kurios rezultatai parodė, kad iš 23 vaiko situacijos vertinimo atvejų 17 atvejų vaiko situacijos vertinimas atliktas ir VSV tvarkos aprašo 2 priedas (VSV anketa) užpildyta ir užregistruotos laiku, t. y. per 5 darbo dienas nuo pranešimo apie galimą vaiko teisių pažeidimą gavimo dienos. 5 atvejais VSV anketos užpildytos pavėluotai ir nėra nurodytos objektyvios to priežastys. Taip pat nustatyta, kad 1 atveju nagrinėjant pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą priimtas sprendimas atlikti vaiko situacijos vertinimą, tačiau Tarnybos dokumentų valdymo sistemoje nepavyko rasti pačios VSV anketos, todėl šio atvejo analizė nebuvo galima.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierės atliekami tyrimai rodo³, kad ne visais atvejais reaguojama į pranešimus apie vaiko teisių pažeidimus teisės aktuose nustatyta tvarka ir terminais, net ir tais atvejais, kai gaunami pranešimai dėl galimo smurto prieš vaiką. Pavyzdžiui, vaiko teisių apsaugos kontrolierės 2022-09-05 pažymoje Nr. (6.1.-2022-68)PR- 95 „Dėl galimo mažamečio N.B. vaiko teisių ir interesų pažeidimo“ nustatyta, kad Tarnybos teritorinis skyrius netinkamai (neoperatyviai, nesilaikydamas teisės aktų nustatytų terminų išsiaiškinti pranešime nurodytas aplinkybes) reagavo į daugumą pranešimų apie galimus mažamečio N. B. vaiko teisių pažeidimus. Skyrius pažeidė reagavimo terminus dėl gautų pranešimų apie galimus vaiko teisių pažeidimus: Skyrius, gavęs 2021-02-25 pranešimą, su vaiku susitiko tik 2021-03-09 ir iš vaiko sužinojęs apie jo atžvilgiu galimai naudotą smurtą, Skyrius tik 2021-03-15 pranešė policijai; Skyrius 2021-04-19 gavęs pranešimą, su vaiku bendravo tik 2021-04-29; Skyrius 2021-12-17 gavęs policijos pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą, su vaiku bendravo tik 2022-01-13; dėl 2022-01-02 gauto policijos pranešimo su vaiku bendrauta 2022-01-13; Skyriuje 2022-03-18 gavus pranešimą, nagrinėjant pranešimą su vaiku bendrauta tik 2022-04-22; gavus 2022-05-12 ir 2022-05-19 pranešimus dėl galimo vaiko teisių pažeidimo, su vaiku bendrauta 2022-06-02.

Taip pat nustatyti atvejai⁴, kai situacijos vertinimas atliktas neišsamiai, nurodyti rizikos veiksniai bei juos pagrindžiantys faktai yra prieštaringi, jų aplinkybės neišsiaiškintos, dalis iš jų paremti konfliktuojančių tarpusavyje vaiko tėvų subjektyvia nuomone, nenurodyti apsaugos veiksniai. Nustatytas vaiko apsaugos poreikis bei priimtas sprendimas paimti vaiką iš šeimos ir taikyti jam laikinąją prižiūrą, nesant pakankamai duomenų, jog šeimoje kilo pavojus vaiko fiziniam ar

² Vaiko teisių apsaugos kontrolierės 2022-09-05 pažyma Nr. (6.1.-2022-68)PR- 95 „Dėl galimo mažamečio N.B. vaiko teisių ir interesų pažeidimo“.

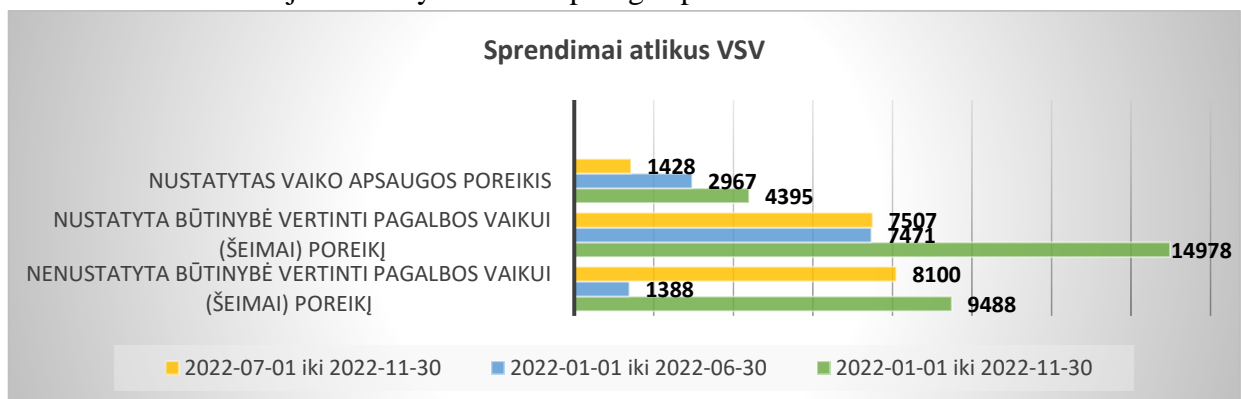
³ Vaiko teisių apsaugos kontrolierės 2022-10-28 pažyma Nr. (6.1.-2022-111,112,116,123,133)PR-121 „Dėl E. N. skundų“ 2022-09-05 pažyma Nr. (6.1.-2022-68)PR- 95 „Dėl galimo mažamečio N.B. vaiko teisių ir interesų pažeidimo“, 2022-10-07 pažyma Nr. (6.1.-2022-88)PR-107 „Dėl A. Š. skundo“, 2022-11-17 pažyma Nr. (6.1.-2022-107/128)PR-130 „Dėl I. K. skundų tyrimo“, 2022-05-12 pažyma Nr. (6.1.-2022-12)PR-38 „Dėl K. L. skundo tyrimo“, kt.

⁴ Vaiko teisių apsaugos kontrolierės 2022-10-19 pažyma Nr. (6.1.-2022-90)PR-118 „Dėl D. P. skundo tyrimo“.

psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei arba pavojus, galintis sukelti reikšmingą žalą vaiko sveikatai.

5. Atlikus vaiko situacijos vertinimą buvo priimti sekantys sprendimai:

- 5.1. laikotarpiu nuo 2022-01-01 iki 2022-11-30 (28 861 vaiko situacijos vertinimo atvejų):
- 9 488 atvejais (33 procentai nuo visų atvejų skaičiaus) nenustatyta būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį arba vaiko apsaugos poreikį;
 - 14 978 (52 procentai nuo visų atvejų skaičiaus) atvejais nustatyta būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį;
 - 4 395 (15 procentų nuo visų atvejų skaičiaus) atvejais nustatytas vaiko apsaugos poreikis.
- 5.2. laikotarpiu nuo 2022-01-01 iki 2022-06-30 (11 826 vaiko situacijos vertinimo atvejų):
- 1 388 atvejais nenustatyta būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį arba vaiko apsaugos poreikį;
 - 7 471 atvejais nustatyta būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį;
 - 2 967 atvejais nustatytas vaiko apsaugos poreikis.
- 5.3. laikotarpiu nuo 2022-07-01 iki 2022-11-30 (17 035 vaiko situacijos vertinimo atvejais):
- 8 100 atvejais nenustatyta būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį arba vaiko apsaugos poreikį;
 - 7 507 nustatyta būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį;
 - 1 428 atvejais nustatytas vaiko apsaugos poreikis.

Iš pateiktų statistinių duomenų matyti, kad po naujos Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo redakcijos įsigaliojimo nuo 2022-07-01 ir padidėjus atliktų vaiko situacijos vertinimo atvejų skaičiui, iš esmės nepakito nustatytų būtinybės vertinti pagalbos vaikui (šeimai) poreikį atvejų skaičius ir santykis su atliktų VSV skaičiumi. Ženklesnis pokytis – nustatytų vaiko apsaugos poreikio sityje ir manytina, kad šis pokytis (mažėjimas 1539 atvejais) susijęs su vaiko situacijos vertinimo kriterijų patikslinimu.

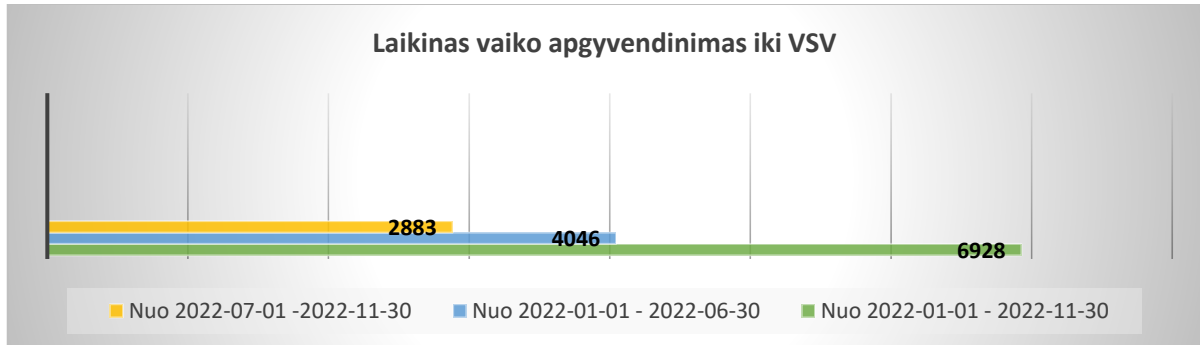
6. Vaiko teisių padėties stebėseną rodo, kad vaikui saugi aplinka užtikrinama (vaikas laikinai apgyvendinamas) tiek iki vaiko situacijos vertinimo atlikimo, tiek atlikus vaiko situacijos vertinimą. Šio tyrimo metu buvo prašyta pateikti duomenis apie vaikui saugios aplinkos užtikrinimo atvejus (vaiko laikiną apgyvendinimą), išskiriant duomenis laikotarpiais iki naujos redakcijos Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo įsigaliojimo ir po jo.

Remiantis pateiktomis duomenimis atvejų skaičius, kai reikėjo užtikrinti (laikusiai apgyvendinti) vaikui saugią aplinką:

6.1. Iki vaiko situacijos įvertinimo, laikotarpiu nuo 2022-01-01 iki 2022-11-30 nustatyti 6 928 atvejai, kai vaiko teisių apsaugos specialistai reagavimo į gautą pranešimą apie galimą VTP

metu, nustatę vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje, laikinai apgyvendino vaiką saugioje aplinkoje, iš jų:

- nuo 2022-01-01 iki 2022-06-30 — 4 046 atvejai;
- nuo 2022-07-01 iki 2022-11-30 — 2 883 atvejai.

6.2. Po vaiko situacijos vertinimo laikotarpiu nuo 2022-01-01 iki 2022-11-30 nustatyti 3 011 atvejai, kai vaikams, atlikus vaiko situacijos vertinimą bei nustatčius vaiko apsaugos poreikį, buvo priimtas sprendimas paimti vaiką iš atstovų pagal įstatymą, iš jų:

- nuo 2022-01-01 iki 2022-06-30 — 2 167 atvejai, kai vaikams, kuriems atlikus vaiko situacijos vertinimą bei nustatčius vaiko apsaugos poreikį, buvo priimtas sprendimas paimti vaiką iš atstovų pagal įstatymą;
- nuo 2022-07-01 iki 2022-11-30 — 847 atvejai, kai vaikams, kuriems buvo užtikrinta saugi aplinka atlikus vaiko situacijos vertinimą bei nustatčius vaiko apsaugos poreikį buvo priimtas sprendimas paimti vaiką iš atstovų pagal įstatymą.

7. Tarnyba, teikdama paaiškinimus apie kriterijus, kuriais vadovaujantis įvertinama, kad vaikui būtina skubiai (iki vaiko situacijos vertinimo) užtikrinti saugią aplinką (nesant pranešimo apie smurto prieš vaiką panaudojimą), informavo, kad saugi aplinka vaikui užtikrinama, kai nustatoma, jog vaikui kyla realus ir tiesioginis pavojus jo fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei. Teisės aktuose nėra įtvirtintų kriterijų, kuriais remiantis turėtų būti priimamas sprendimas dėl saugios aplinkos vaikui užtikrinimo. Vertinant, ar yra pagrindas paimti vaiką iš nesaugios aplinkos, atsižvelgiama į tuo metu vaiko teisių apsaugos specialistams žinomas aplinkybes.

Vertinant saugios aplinkos užtikrinimo vaikui būtinybę reagavimo į galimą vaiko teisių pažeidimą metu (kai tai nėra smurto atvejis), atsižvelgiama į tėvų elgesį, adekvatumą esamai situacijai, suvokimą apie vaiko poreikius bei gebėjimą juos atliepti, vaiko amžių, brandą bei vaiko nuomonę, taip pat šias aplinkybes, kurioms esant būtina užtikrinti vaikui saugią aplinką:

- vaikas paliktas be priežiūros arba paliktas prižiūrėti asmenims, kurie netinkamai juo rūpinasi ir taip kelia realų pavojų vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei arba pavojų, galintį sukelti reikšmingą žalą vaiko sveikatai ar normaliai raidai;
- vaiko atstovų pagal įstatymą buvimo vieta nežinoma, jie yra dingę ir jų ieškoma (kol teismas tėvus pripažins nežinia kur esančiais arba paskelbs mirusiais);
- vaiko atstovai pagal įstatymą laikinai negali rūpintis vaiku dėl abiejų atstovų ar vieno iš jų ligos, suėmimo, bausmės atlikimo ar kitų svarbių priežasčių;
- vaiko atstovai pagal įstatymą apsvaigę nuo alkoholio ir (ar) narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų ir negali tinkamai pasirūpinti vaiku, todėl kyla realus pavojus jo fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei arba pavojus, galintis sukelti reikšmingą žalą vaiko sveikatai.

8. Tarnyba informavo, kad vaiko teisių specialistai vaiko buvimą nesaugioje aplinkoje bei poreikį užtikrinti vaikui saugią aplinką gali nustatyti pradėję nagrinėti pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą bei nuvykę į įvykio vietą, taip pat bet kuriuo vaiko situacijos vertinimo metu. Vaikas jo atstovams pagal Įstatymą privalo būti perduodamas nedelsiant, kai išnyksta priežastys, dėl kurių buvo būtina užtikrinti saugią vaikui aplinką. Tarnyba nurodė, kad prastai šios aplinkybės paaiškėja atlikus vaiko situacijos vertinimą, tačiau praktikoje pasitaiko atvejų, kai aplinkybių, dėl kurių buvo būtina užtikrinti saugią vaikui aplinką, išnykimą vaiko teisių specialistai nustato dar neužbaigus vaiko situacijos vertinimo. Vidutiniškai vaiko saugios aplinkos užtikrinimas vaiko situacijos vertinimo metu 4,42 dienos.

9. Teikdama informaciją koks konkrečiai subjektas (Tarnybos padalinys) ir per kokį laikotarpį surenka duomenis apie asmenis, pas kuriuos vaikui bus užtikrinta saugi aplinka (negražinimo tėvams atvejais) Civilinio kodekso 3.264 straipsnio 5 dalyje nustatyta prioriteto tvarka, Tarnyba nurodė, kad teritorinių skyrių specialistai veikia pagal Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo nuostatas, t.y. Tarnyba arba jos įgaliotas teritorinis skyrius, paėmę vaiką iš jam nesaugios aplinkos pagal savo turimus bei Socialinės paramos šeimai informacinės sistemos duomenis ir (ar) pagal paimto iš nesaugios aplinkos vaiko atstovų pagal įstatymą, kartu gyvenančių giminaičių, prireikus kaimynų, su šeima dirbusio atvejo vadybininko ar socialinio darbuotojo pateiktą informaciją ir išklaušę vaiko nuomonę, jei jis geba ją suformuluoti, nedelsdami išsiaiškina, ar yra asmenų, nurodytų CK 3.264 straipsnio 5 dalies 1-3 punktuose, pas kuriuos būtų galima laikinai apgyvendinti iš nesaugios aplinkos paimtą vaiką (nustatomas tokio asmens vardas, pavardė, nuolatinės gyvenamosios vietos adresas, telefono ryšio numeris). Nenustačius VSV tvarkos aprašo tokių asmenų, vaikas, paimtas iš jam nesaugios aplinkos, gali būti laikinai apgyvendintas pas CK 3.264 straipsnio 5 dalies 4-7 punktuose nurodytus asmenis, jeigu jie įtraukti į savivaldybės vykdomosios institucijos patvirtintą sąrašą šeimų, šeimynų ar institucijų, galinčių priimti likusi be tėvų globos vaiką bet kuriuo paros metu. Vadovaujantis Atvejų, susijusių su galimais vaiko teisių pažeidimais, nagrinėjimo, veiksmų atlikimo ir sprendimų priėmimo tvarkos aprašo 26 punkto nuostatomis, vaiko teisių specialistai, nustatę būtinybę užtikrinti vaikui saugią aplinką dėl vaikui kylančio realaus ir tiesioginio pavojaus jo fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei, skubiai paima vaiką iš jam nesaugios aplinkos, prireikus pasitelkiant policijos pareigūnus (VTAPI 36 straipsnio 4 dalis) ir organizuoja saugios aplinkos užtikrinimą, jei yra galimybė, atsižvelgus į vaiko, jo atstovo (-ų) pagal įstatymą nuomonę, vadovaudamasis CK 3.264 straipsnio 5 dalyje nustatyto prioriteto tvarka (Aprašo 26.1 papunktis), Įsitikina (nuvykstant, apžiūrint), jog aplinka vaikui yra saugi (Aprašo 26.2 papunktis), bei apgyvendina vaiką saugioje aplinkoje, užpildo vaiko laikino apgyvendinimo aktą (Aprašo 26.3 papunktis). Vaiko laikino apgyvendinimo klausimas sprendžiamas iš karto, kai vaiko teisių specialistai nustato vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje. Įvykio vietoje esantys specialistai bendrauja su vaiko tėvais, vaiku, kitais įvykio vietoje esančiais asmenimis (pavyzdžiui, seneliais, kaimynais ir pan.) bei aiškinasi, ar yra vaikui ir (ar) šeimai artimų asmenų, pas kuriuos galėtų būti apgyvendintas vaikas. Jei poreikis laikinai apgyvendinti vaiką saugioje aplinkoje kyla po atlikto vaiko situacijos vertinimo (priėmus sprendimą paimti vaiką iš atstovų pagal įstatymą), aukščiau nurodytus veiksmus nedelsiant atlieka vaiko teisių apsaugos specialistas, atlikęs vaiko situacijos vertinimą. Visais atvejais prioritetas yra teikiamas asmenims, su vaiku susijusiems emociniais ryšiais, t. y. asmenims, su kuriais vaikas jaustųsi ramiai ir saugiai. Nustačius asmenį, pas kurį galėtų būti laikinai apgyvendintas vaikas, specialistai su juo susisiečia (telefonu, nuvykstant į asmens gyvenamąją vietą), Įsitikina, ar pas nurodytą asmenį vaikui bus saugu. Jeigu nėra galimybės laikinai apgyvendinti vaiko giminaičius ar kitus asmenis, su vaiku susijusiems emociniais ryšiais, vaiko teisių apsaugos specialistai, vadovaudamiesi savivaldybės administracijos pateiktu budinčių globotojų, globėjų

(rūpintojų) šeimų, šeimynų ir vaikų socialinės globos institucijų, sutinkančių priimti likusį be tėvų globos vaiką bet kuriuo paros metu sąrašu, parenka geriausias vaiko interesu atitinkančią vaiko saugios aplinkos užtikrinimo vietą, atsižvelgdami į tuo metu turimas galimybes. Specialistai taip pat bendrauja su vaiku, paaiškina apie susidariusią situaciją, padeda vaikui susidėti svarbiausius daiktus ir pan. Apgyvendinus vaiką saugioje aplinkoje, specialistai užpildo vaiko laikino apgyvendinimo aktą.

10. Tarnybos specialistai turi galimybę naudotis SPIS informacinės sistemos ir Gyventojų registro duomenų bazėmis. SPIS sistemoje esančioje integracijoje su Gyventojų registru yra galimybė nustatyti vaiko tėvus, brolius, seseris, senelius. Kitų asmenų, susijusių su vaiku giminystės ryšiais, nustatyti galimybės nėra.

Tais atvejais, kai tėvai, vaikas ar kiti specialistai negali įvardyti asmenų, galinčių pasirūpinti vaiku, VTAS specialistai SPIS ieško informacijos apie vaiko senelius, brolius, seseris ar, jei tokios informacijos yra, apie asmenis, pas kuriuos seniau buvo laikinai apgyvendintas vaikas. VTAS teigimu, tokių atvejų per metus būna itin nedaug, kadangi net ir suradus asmenis registru pagalba, sistemoje rodomas tik jų gyvenamosios vietos adresas, t.y. nėra kontaktinių duomenų, todėl jei vaiko tėvai ar pats vaikas negali nurodyti asmens telefono numerio, nėra galimybės išsiaiškinti realių to asmens galimybių pasirūpinti vaiku. Vien asmens gyvenamosios vietos adreso radimas nėra pakankamas, kadangi nėra aišku, ar asmuo realiai faktiškai ten gyvena, o vaikui saugią aplinką reikia užtikrinti iš karto, todėl važiavimas nurodytu adresu ir bandymas tokiu būdu susisiekti su asmenimis, manytina, neatitiktų geriausių vaiko interesų, kadangi užtruktų itin daug laiko.

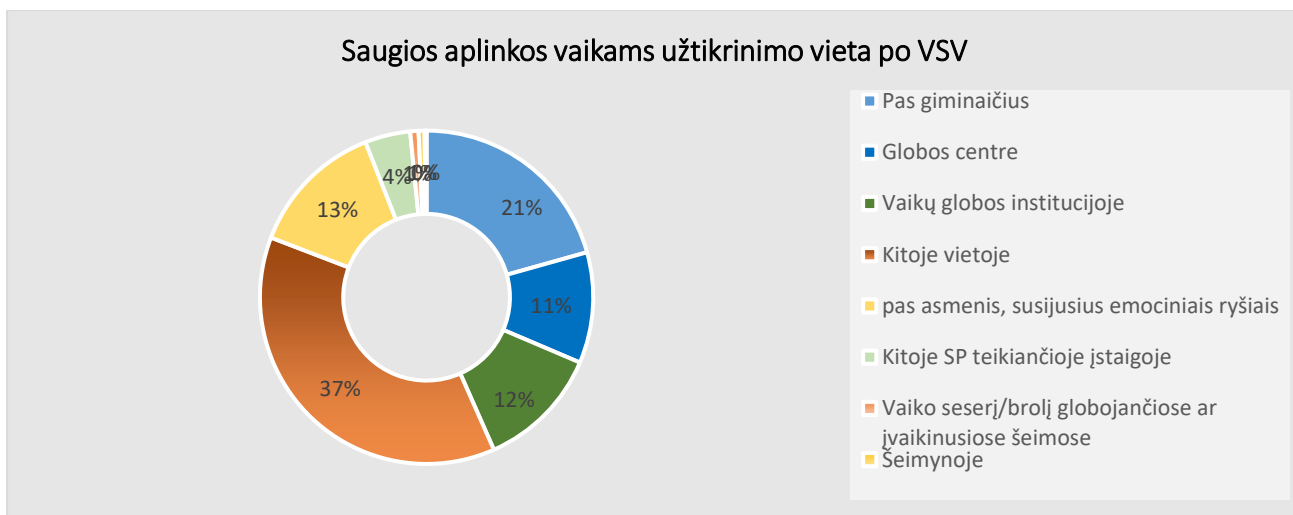
SPIS esančia informacija naudojama tuomet, kai tėvai, vaikas ar specialistai nurodo asmenį, galintį pasirūpinti vaiku, t. y. SPIS patikrinami duomenys apie nurodytą asmenį, siekiant įsitikinti, ar jis gebės pasirūpinti vaiku, t. y. ar asmens šeima iki 2018 m. buvo Socialinės rizikos šeimų sąraše, ar šeimoje buvo fiksuoti vaiko teisių pažeidimai, ar buvo/yra taikoma ir dėl kokių priežasčių taikoma atvejo vadyba, ar asmeniui nėra/nebuvo ribota tėvų valdžias, ar nuo jo nėra/nebuvo atskirtas vaikas ir kt.

11. Tarnyba, teikdama statistinius duomenis apie laikiną vaikų apgyvendinimo vietą, nurodė, kad Atvejų, kai buvo užtikrinta saugi aplinka atlikus vaiko situacijos vertinimą bei nustatyto vaiko apsaugos poreikio pagrindu priėmus sprendimą paimti vaiką iš atstovų pagal įstatymą, skaičius laikotarpiu nuo 2022-09-01 iki 2022-11-30 – 3019 atvejų (įskaitant nelydimus nepilnamečius užsieniečius, daugiausia dėl karo Ukrainoje). Iš jų:

- Pas giminaičius – 643
- Globos centre (pas budintį globotoją) – 335
- Kitoje vietoje – 1166⁵
- Vaikų globos institucijoje – 373
- Pas asmenis, su vaiku susijusiais emociniais ryšiais – 411
- Kitoje socialines paslaugas teikiančioje įstaigoje – 137
- Pas vaiko brolių ir (arba) seserį globojančias (rūpinančias), įvaikinusias šeimas – 25
- Šeimynoje – 18
- Sveikatos priežiūros įstaigoje (ligoninėje) – 6.

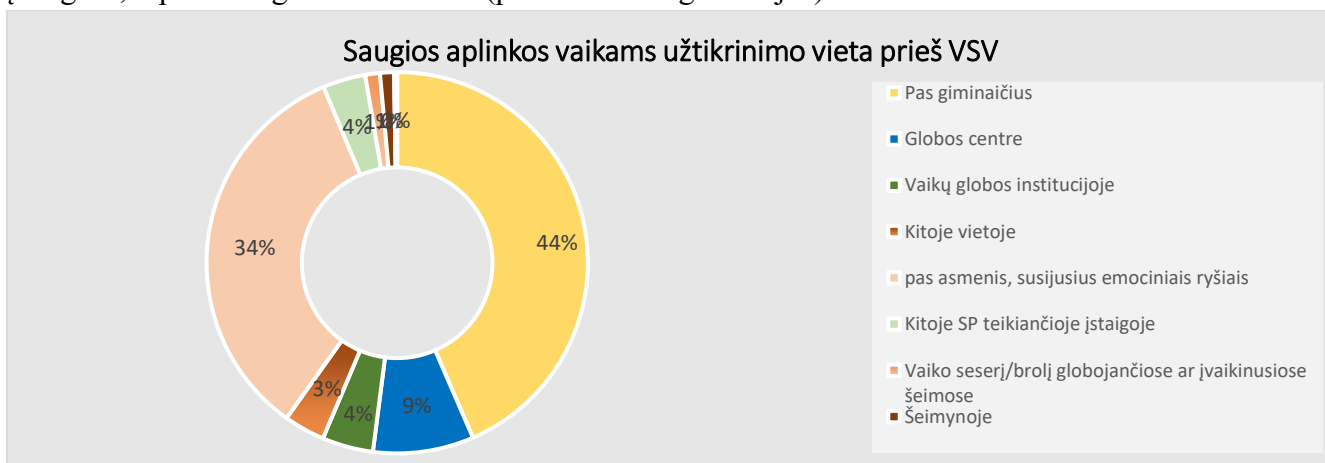
Tarnyba pažymėjo, kad suminis skaičiavimas negalimas, dėl vaiko laikino apgyvendinimo ar asmens keitimo.

⁵ Tarnybos paaiškinimu, daugiausia atvejų susiję su nelydimu nepilnamečio užsieniečio (iš Ukrainos) laikinu saugios aplinkos užtikrinimu su giminaičiais, su emociniais ryšiais susijusiai asmenimis, atvykusiais kartu su vaiku iš Ukrainos

12. Saugios aplinkos užtikrinimo iki vaiko situacijos vertinimo tendencijos vaiko laikino apgyvendinimo vietos aspektu (pavaizduotos žemiau pateikiamoje diagramoje) iš esmės nesiskiria nuo tendencijų, nurodytų šios pažymos 11 punkte.

Pas giminaičius ar asmenis, susijusiais su vaiku emociniais ryšiais, laikinai apgyvendinta 78 proc. vaikų, po 4 proc. — vaikų globos institucijose ar kitose socialines paslaugas teikiančiose įstaigose, 9 proc. — globos centruose (pas budinčius globotojus)

13. Statistiniai duomenys dėl priežasčių, dėl kurių kilo poreikis užtikrinti saugią aplinką vaikams nepateikti, taip pat nurodyta, ar tokie duomenys yra renkami. Tarnyba paaiškino, kad vertinant saugios aplinkos užtikrinimo vaikui būtinybę reagavimo į galimą VTP metu (kai tai nėra smurto atvejis), atsižvelgiama į tėvų elgesį, adekvatumą esamai situacijai, suvokimą apie vaiko poreikius bei gebėjimą juos atliepti, galimybę pasirūpinti vaiku, vaiko amžių, brandą bei vaiko nuomonę, taip pat į šias aplinkybes, kurioms esant būtina užtikrinti vaikui saugią aplinką:

- Vaiko situacijos vertinimo metu kilo realus pavojus vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei arba pavojus, galintis sukelti reikšmingą žalą vaiko sveikatai;
- Vaikas buvo paliktas be priežiūros arba paliktas prižiūrėti asmenims, kurie netinkamai juo rūpinasi ir taip kelia realų pavojų vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei arba pavojų, galintį sukelti reikšmingą žalą vaiko sveikatai ar normaliai raidai;
- Vaiko atstovai pagal įstatymą apsvaigę nuo alkoholio ir (ar) narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų ir negali tinkamai pasirūpinti vaiku, todėl kyla realus pavojus jo

fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei arba pavojus, galintis sukelti reikšmingą žalą vaiko sveikatai;

– Vaiko atstovų pagal įstatymą buvimo vieta nežinoma, jie yra dingę ir jų ieškoma (kol teismas tėvus pripažins nežinia kur esančiais arba paskelbs mirusiais);

– Vaiko atstovai pagal įstatymą laikinai negali rūpintis vaiku dėl abiejų atstovų ar vieno iš jų ligos, suėmimo, bausmės atlikimo ar kitų svarbių priežasčių.

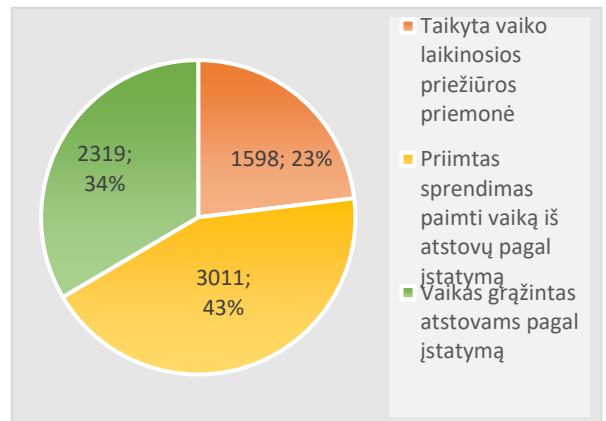
14. Atliekant tyrimą, remiantis Tarnybos pateiktais duomenimis⁶, atlikta statistinių duomenų analizė apie vaikai saugios aplinkos užtikrinimo atvejų santykį su po vaiko situacijos vertinimo atlikimo priimtais sprendimais.

14.1. Laikotarpiu nuo 2022-01-01 iki 2022-11-30 nustatyti 6 928 vaikai saugios aplinkos užtikrinimo (laikino apgyvendinimo) atvejai, atlikus vaiko situacijos vertinimą priimti sprendimai:

- Taikyta vaiko laikinosios priežiūros priemonė — 1 598 atvejai;

- Priimtas sprendimas paimti vaiką iš atstovų pagal įstatymą — 3 011 atvejai;

- Priimtas sprendimas grąžinti vaiką į šeimą — 2 319 atvejai.

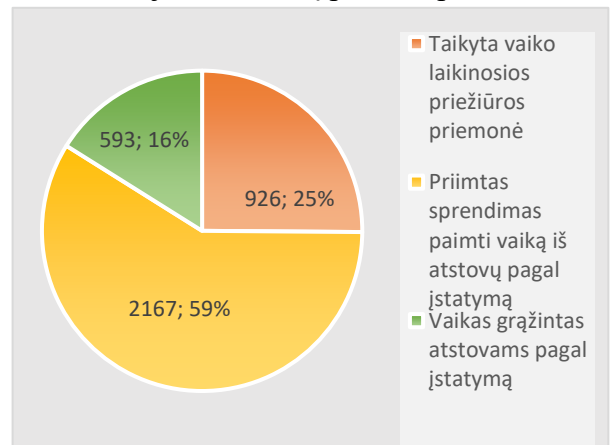

14.2. Laikotarpiu nuo 2022-01-01 iki 2022-06-30 nustatyti 4046 vaikai saugios aplinkos užtikrinimo (laikino apgyvendinimo) atvejai, atlikus vaiko situacijos vertinimą priimti sprendimai:

- Taikyta vaiko laikinosios priežiūros priemonė — 926 atvejai;

- Priimtas sprendimas paimti vaiką iš atstovų pagal įstatymą — 2167 atvejai;

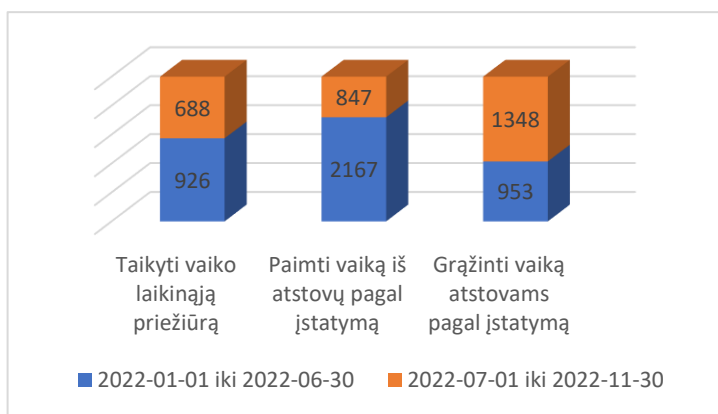
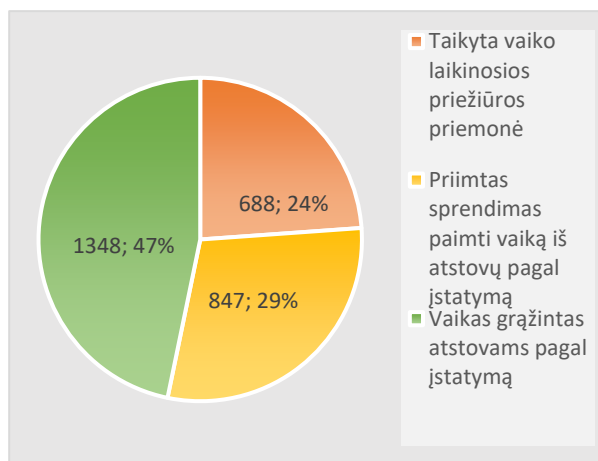
- Priimtas sprendimas grąžinti vaiką į šeimą — 953 atvejai.

14.3. Laikotarpiu nuo 2022-07-01 iki 2022-11-30 nustatyti 2883 vaikai saugios aplinkos užtikrinimo (laikino apgyvendinimo) atvejai, atlikus vaiko situacijos vertinimą priimti sprendimai:

⁶ Aritmetinis skaičiavimas, Tarnybos paaiškinimu, negalimas dėl vaiko laikino apgyvendinimo vietos ar asmens, dėl vaiko laikinos priežiūros vietos ar asmens keitimo.

- Taikyta vaiko laikinosios priežiūros priemonė — 688 atvejai;
- Priimtas sprendimas paimti vaiką iš atstovų pagal įstatymą — 847 atvejai;
- Priimtas sprendimas grąžinti vaiką į šeimą — 1348 atvejai.

2022-07-01 iki 2022-11-30, lyginant su pirmuoju metų pusmečiu, — šis skaičius sumažėjo dvigubai (atitinkamai dvigubai padaugėjo sprendimų grąžinti vaiką atstovams pagal įstatymą).

15. Tarnyba informavo, kad negali nurodyti atvejų skaičiaus, kai buvo skundžiamas saugios aplinkos vaikui užtikrinimo pagrindumas ar saugios aplinkos užtikrinimo (vaiko laikino apgyvendinimo) vieta, kadangi Tarnyboje nerenkami statistiniai duomenys pagal skundų dalyką (argumentus).

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė 2022 metais atliktuose tyrimuose ne kartą atkreipė dėmesį į saugios aplinkos užtikrinimo organizavimo trūkumus, vaiko laikinosios priežiūros instituto taikymo trūkumus.⁷

16. Tarnyba, teikdama informaciją apie vaiko tėvų ir kitų vaiko atstovų pagal įstatymą informavimą apie vaiko apgyvendinimą saugioje aplinkoje (kaip atliekamas, per kokį laikotarpį, ar surašomas aktas, koku teisiniu pagrindu, ar nurodoma apskundimo tvarka), nurodė (citavo) teisės aktų nuostatas, kuriose įtvirtinta Tarnybos ar jos teritorinio skyriaus pareiga informuoti tėvus ar kitus vaiko atstovus pagal Įstatymą apie vaiko paėmimą iš jam nesaugios aplinkos ar vaiko paėmimą iš atstovų pagal įstatymą ir jo laikiną apgyvendinimą saugioje aplinkoje (Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašas). Tarnyba nurodė, kad nustatyta pareiga supažindinti tėvus ar kitus vaiko atstovus pagal įstatymą su Vaiko laikino apgyvendinimo aktu pasirašytinai, bei informuoti (tame tarpe ir žodžiu) apie patį paėmimo iš nesaugios aplinkos ar iš tėvų ar kiti) vaiko atstovų pagal įstatymą faktą.

Tarnyba atkreipė dėmesį, kad „tiek supažindinimas pasirašytinai su Vaiko laikino apgyvendinimo aktu, tiek informavimas yra neatsiejami ir būtini, siekiant tinkamai užtikrinti teisės

⁷ Vaiko teisių apsaugos kontrolierės 2022-10-07 pažyma Nr. (6.1.-2022-88)PR-107 „Dėl A.Š. skundo“, 2022-10-11 pažyma Nr. (6.7.-2022-39)PR-110 „Dėl institucijų ir jų atstovų bei bendradarbiavimo, reaguojant į pranešimą dėl galimo D.G. teisių pažeidimo“, kt.

aktų įtvirtintą tėvų ar kitų vaiko atstovų pagal įstatymą teisę į informaciją, susijusią su priimamais sprendimais vaiko atžvilgiu“, tačiau nenurodė, ar nagrinėjant skundus, atliekant tarnybinio nusižengimo tyrimus, pavienių atvejų analizes ir stebėseną nustatomi cituotų teisės aktų reikalavimų įgyvendinimo trūkumai ir kokie dažniausiai nustatomi pažeidimai, t.y. Tarnyba nepateikė duomenų apie galimus teisės aktų praktinio įgyvendinimo trūkumus ir tendencijas šioje srityje.

2022 metais atliktuose vaiko teisių apsaugos kontrolierės tyrimuose ne kartą nustatyta, kad Tarnybos cituotuose teisės aktuose nustatytų tėvų informavimo terminų nesilaikoma, pavyzdžiui per teisės aktu nustatytą terminą pasirašytinai nesupažindina vaiko tėvų su užpildytu ir užregistruotu Vaiko laikino apgyvendinimo aktu, net ir tais atvejais, kai dėl tokios informacijos pateikimo kreipiasi tėvai.⁸

17. Tarnyba, komentuodama praktiką dėl vaikai saugios aplinkos užtikrinimo, kai vaikas negali būti grąžintas vienam iš tėvų, su kuriuo teismo sprendimu nustatyta gyvenamoji vieta (nagrinėjant pranešimą dėl galimo vaiko pažeidimo) ir perduodamas kitam iš tėvų, paaiškino, jog vadovaujasi nuostata, jog tėvo ir motinos teisės ir pareigos savo vaikams yra lygios.

Nepaisant to, jog teismo nutartimi vaiko gyvenamoji vieta yra nustatyta su vienu iš tėvų, gali nutikti taip, jog tas iš tėvų su kuriuo nustatyta vaiko gyvenamoji vieta, negalės tinkamai pasirūpinti vaiku ir užtikrinti jam saugumą. Tokiais atvejais kitas iš tėvų turi teisę ir pareigą imtis visų veiksmų vaikai apsaugoti, t. y. gali susiklostyti situacijos, kuomet dėl poreikio užtikrinti vaikai saugumą pažeidžiama teismo nustatyta vaiko gyvenamoji vieta bei bendravimo su juo tvarka, tačiau tokiais atvejais būtina skubiai spręsti vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo klausimą teisme. Vaiko teisių specialistai nustatę vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje visais atvejais sprendžia klausimą dėl galimybės vaiką perduoti jo atstovams pagal įstatymą, t. y. susisiekiama su skyriumi gyvenančiu vaiko tėvu/motina bei aptaria vaiko perdavimo klausimą. Ne visais atvejais skyriumi gyvenantis tėvas / motina gali tinkamai pasirūpinti vaiku (pavyzdžiui, pokalbio metu paaiškėja, kad skyriumi gyvenantis tėvas / motina vartojo alkoholį, laikinai išvykęs iš Lietuvos ir pan.), tokiais atvejais vaiko teisių specialistai apgyvendina vaiką saugioje aplinkoje vadovaujantis VSV tvarkos aprašo 11 punkto nuostatomis. Tarnyba nerenka statistinių duomenų ir negali pateikti atvejų skaičiaus, kai vaikai nesaugi aplinka buvo nustatyta su vienu iš tėvų, su kuriuo nustatyta vaiko gyvenamoji vieta, o vaikas perduotas skyriumi gyvenančiam tėvui.

18. Tarnyba, teikdama informaciją apie vaikai saugios aplinkos užtikrinimo praktiką, kai vaikas, perduodamas vienam iš tėvų, kurio atžvilgiu yra atliekamas ikiteisminis tyrimas dėl smurto artimoje aplinkoje ar kitų nusikalstamų veikų, kuriam taikomos laikinosios apsaugos priemonės ir pan., paaiškino, kad Tarnybos turima informacija apie teisėsaugos institucijų pritaikytas kardomasias priemones ar laikinasias apsaugos priemones, kuriose įtvirtintas draudimas vienam iš tėvai nebendrauti, nesiartinti prie vaiko ar pan. laikytinas neginčijamu pagrindu tam iš tėvų neperduoti vaiko. Visais kitais atvejais Tarnybos turima informacija apie vieno iš tėvų atžvilgiu pradėtą ikiteisminį tyrimą sprendžiant dėl vaiko perdavimo vertinama kiekvienu atveju individualiai, kartu su kitomis Tarnybai žinomomis aplinkybėmis.

Išvados:

⁸ Vaiko teisių apsaugos kontrolierės 2022-10-28 pažyma Nr. (6.1.-2022-111, 112, 116, 123, 133)PR-121 „Dėl E. N. skundų“, 2022-10-07 pažyma Nr. (6.1.-2022-88)PR-107 „Dėl A. Š. skundo“, kt.

19. Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymo 16 straipsnyje nustatyta, kad vaiko teisių apsaugos kontrolierius tiria pareiškėjų skundus (atlieka tyrimus savo iniciatyva) dėl fizinių ir juridinių asmenų veiksmų ar neveikimo, dėl kurių pažeidžiamos (manoma, kad pažeidžiamos) ar gali būti pažeistos vaiko teisės ar jo teisėti interesai, taip pat skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo vaiko teisių apsaugos srityje.

To paties įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintas teisinis pagrindas, įgalinantis kontrolierių atlikti tyrimą savo iniciatyva ir pateikti išvadas, priimti sprendimą.

Remiantis Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymu, ištyrus skunde nurodytas aplinkybes, <...> priimamas sprendimas, kuriame nurodoma tyrimo metu nustatytos aplinkybės, surinkti įrodymai ir asmenų veikos teisinis įvertinimas (Įstatymo 23 straipsnis).

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė atliekamo tyrimo metu, vertindama surinktą informaciją ir duomenis, rėmėsi įrodymų pakankamumo taisykle, o išvadas dėl konkrečių faktinių aplinkybių egzistavimo priėmė pagal vidinį įsitikimą, vadovaudamasi ne tik įrodinėjimo taisyklėmis, bet ir logikos dėsniais (įrodymų pakankamumas byloje reiškia, kad jie tarpusavyje neprieštarauja vieni kitiems ir jų visuma leidžia padaryti išvadą apie įrodinėjamų faktinių aplinkybių buvimą (Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-316/2010; 3K-3-85/2014 ir kt.).

20. Vaikai dėl jų fizinio ir psichinio nebrandumo yra reikalingi ypatingos apsaugos ir globos, kokios reikia jo gerovei. Vaikas turi teisę turėti tokias gyvenimo sąlygas, kokių reikia jo fizinei, protinei, dvasinei, dorovinei ir socialinei raidai (Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 27 str. 1 d.).

Vaiko teisių konvencijos 2 straipsnis nustato, jog valstybės dalyvės gerbia ir garantuoja visas šioje Konvencijoje numatytas teises kiekvienam vaikui, priklausančiam jos jurisdikcijai, be jokios diskriminacijos, nepriklausomai nuo vaiko, jo tėvų arba teisėtų globėjų rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos ar kitokių pažiūrų, tautybės ar socialinės kilmės <...> ar kokių nors kitų aplinkybių.

21. Konstitucijoje saugomos pagrindinės vaiko, kaip žmogaus, teisės į gyvybę, sveikatą, laisvę, asmens neliečiamybę, teisę į garbę, orumą, į normalų fizinį, protinį, dvasinį, dorovinį, socialinį vystymąsi, teisę į išsilavinimą ir kitos teisės. Konstitucijos 39 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad nepilnamečius vaikus gina įstatymas. Pagal Vaiko teisių apsaugos konvencijos 3 straipsnio 2 dalį valstybės – konvencijos dalyvės įsipareigoja teikti vaikui tokią apsaugą ir globą, kokios reikia jo gerovei įgyvendinti. Vaiko interesais laikomas sudarymas jam tokių sąlygų, kurios lemtų visapusišką ir darnią raidą, kad vaikas būtų parengtas savarankiškai gyventi visuomenėje, taip pat užtikrintų jo sveikatą, darnią fizinę ir psichinę raidą bei visuomenei priimtina auklėjimą.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 38 straipsnio 6 dalyje, Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos 18 straipsnio 1 dalyje, Civilinio kodekso 3.155, 3.157 straipsniuose, 3.161 straipsnio 3 dalyje, 3.163 straipsnio 1 ir 2 dalyse, 3.165 ir 3.248 straipsniuose, Vaiko teisių pagrindų įstatymo 31 straipsnyje įtvirtinta principinė vaiko teisių apsaugos nuostata, numatanti, kad būtent tėvai (globėjai) privalo užtikrinti vaikų teises ir interesus, nes dėl amžiaus, socialinės brandos ypatumų vaikai neretai nesugeba (negali) savarankiškai naudotis (įgyvendinti) savo teises. Tėvai turi pareigą auklėti ir prižiūrėti savo vaikus, rūpintis jų sveikata, dvasiniu ir moraliniu ugdymu ir išlaikyti juos. Pareiga pasirūpinti vaikais pirmiausia yra tėvų (globėjų) pareiga ir ji negali būti be pagrindo perkeliama kitiems asmenims. Atsakomybė už jų vystymąsi sudaro tėvų (globėjų) asmeninių teisių ir pareigų turinį.

22. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 18 straipsnyje įtvirtinta valstybės pareiga teikti tėvams paramą, reikalingą tinkamam vaikų auklėjimui ir priežiūrai bei Vaiko teisių konvencijos 19 straipsnyje įtvirtinta valstybės pareiga, siekiant apginti vaiką nuo priežiūros nebuvimo ar

nerūpestingo elgesio ir kt., kuriuos jis gali patirti iš tėvų, teisėtų globėjų ar kurio nors kito jį globojančio asmens, imtis visų reikiamų teisinių, administracinių, socialinių ir švietimo priemonių. Aukščiau minėtas nuostatas galima vertinti ir kaip atsakomybės už vaiko teisių apsaugą pasidalijimą tarp tėvų ir kitų teisėtų vaiko atstovų bei valstybės, kuris realizuojamas per valstybės teikiamą pagalbą tėvams, kad šie deramai atliktų savo pareigas.

Nurodytos teisinės normos sietinos ir su Konvencijos 5 straipsniu (tėvų ir šeimos pareigos ir teisės, besivystantys vaiko gebėjimai), 3 straipsnio 2 dalimi bei 27 straipsniu (valstybės pareiga padėti tėvams užtikrinti vaikui pakankamą pagalbą ir tinkamas gyvenimo sąlygas). Ši valstybės pareiga įgyvendinama per praktinę ir realią pagalbą toms šeimoms, kurios laikomos rizikingomis, t. y. suteikiant piniginę paramą, būstą, dienos paslaugas, pagalbą namuose, įrangą ir t. t., taip pat teikiant ir psichologinę pagalbą ir per paslaugų šeimai infrastruktūros sukūrimą.

Atkreiptinas dėmesys, kad ir Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 4 straipsnio 8 punkte nustatyta, jog turi būti laikomasi subsidiarumo principo – tai, kad vaiko teisių įgyvendinimą ir apsaugą pirmiausia užtikrina vaiko tėvai, kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, o valstybė teikia jiems paramą, jeigu vaiko atstovai pagal įstatymą negali užtikrinti vaiko gerovei reikalingų sąlygų.

Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas bendrajame komentare⁹ Nr. 7 (2005) Dėl vaiko teisių įgyvendinimo ankstyvojoje vaikystėje pažymėjo, jog valstybės privalo tėvams (ar teisėtiems globėjams ir išplėstinėms šeimoms) suteikti tinkamą pagalbą, kad jie galėtų įvykdyti vaiko auginimo pareigas, įskaitant paramą tėvams, kad jie suteiktų vaiko vystymuisi būtinas gyvenimo sąlygas ir užtikrintų vaiko apsaugą ir globą. Europos Socialinės chartijos 17 straipsnyje įtvirtinta, kad šalys, siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta vaikų ir paauglių teisė augti aplinkoje, kuri skatina visapusišką jų asmenybės ir fizinių bei protinių galių vystymąsi, įsipareigoja tiesiogiai arba bendradarbiaudamos su viešosiomis ir privačiomis organizacijomis imtis visų tinkamų ir reikiamų priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti, kad vaikai ir paaugliai, atsižvelgiant į jų tėvų teises ir pareigas, turėtų reikalingą priežiūrą ir pagalbą, būtų tinkamai mokomi ir lavinami, ypač nustatant tokiems tikslams tinkamų institucijų bei tarnybų steigimą ir palaikymą; apsaugoti vaikus ir paauglius nuo apleidimo, smurto ir išnaudojimo; teikti valstybės apsaugą ir specialią pagalbą vaikams ir paaugliams, laikinai arba visiškai netekusiems savo šeimos paramos.

23. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, užtikrindamas visų savivaldybių teritorijoje gyvenančių vaikų teisių ir teisėtų interesų apsaugą, galimo vaiko teisių pažeidimo atveju vertina vaiko situaciją, inicijuoja atvejo nagrinėjimą, priima sprendimus dėl individualių vaiko teisių apsaugos atvejų (Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 50 straipsnio 1 dalies 11 punktas).

Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 35 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad švietimo, asmens sveikatos priežiūros, vaiko teisių apsaugos, socialinių paslaugų, teisėsaugos ir kitų institucijų darbuotojai, taip pat kiti asmenys, turintys duomenų apie vaiko elgesį, keliantį pavojų jo sveikatai ar gyvybei, arba apie likusius be tėvų globos nepilnamečius vaikus ar būtinumą ginti nepilnamečių teises ir teisėtus interesus (dėl piktnaudžiavimo tėvų valdžia, smurto prieš vaiką, tėvų ligos, mirties, išvykimo ar dingimo, tėvų atsisakymo atsiimti vaikus iš mokymo, auklėjimo ar gydymo įstaigų ar panašių priežasčių), privalo apie tai nedelsdami informuoti policiją ir (ar) Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą ar jos įgaliotą teritorinį skyrių pagal vaiko ar savo gyvenamąją vietą. To paties straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar

⁹ Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas (toliau – Komitetas) savo pastabomis, komentarais ir rekomendacijomis paaiškina ir nukreipia, kaip įgyvendinti politiką ir praktiką, kad būtų plėtojamos ir saugomos vaikų teisės. Komiteto bendrieji komentarai atskleidžia Vaiko teisių konvencijos bei jos atskirų fakultatyvinių protokolų normų turinį.

jos įgaliojimas teritorinis skyrius, gavęs šio straipsnio 2 dalyje nurodytą informaciją ar gavęs šią informaciją iš kitų šaltinių, privalo nedelsdamas pradėti nagrinėti pranešimą šio įstatymo 36 straipsnyje nustatyta tvarka.

Įstatymo 36 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliojimas teritorinis skyrius, gavęs žodžiu, raštu ar bet kokiais nuotolinio ryšio priemonėmis pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą, kuo skubiau, tačiau ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo pranešimo gavimo dienos, pradeda nagrinėti pranešimą ir susitinka su vaiku, užsitikrindamas galimybę pabendrauti su juo be apribojimų, jeigu yra poreikis, – nedalyvaujant vaiko atstovams pagal įstatymą, atsižvelgęs į vaiko amžių ir brandą išklauso vaiką jam priimtiniu būdu apie galimą jo teisių pažeidimą, pagal poreikį įvertina vaiko gyvenamąją ir (ar) socialinę aplinką bei vaiko santykius su jo tėvais ar kitais vaiko atstovais pagal įstatymą. Jeigu yra įtarimų, kad vaikas patyrė smurtą, ar jeigu vaikas turi specialiųjų poreikių, raidos ir (ar) kitokių sutrikimų, jis pagal poreikį turi būti išklaustas psichologo. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliojimas teritorinis skyrius, atlikęs šioje dalyje nurodytus veiksmus, socialinės apsaugos ir darbo ministro *nustatyta tvarka atlieka vaiko situacijos vertinimą*. Jeigu Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliojimas teritorinis skyrius, atlikęs šioje dalyje nurodytus veiksmus, nenustato vaiko teisių pažeidimų ir pavojaus vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei, jis priima sprendimą baigti pranešimo nagrinėjimą.

Sisteminė šių nuostatų analizė leidžia teigti, kad Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas nustato aiškia ir nedviprasmišką pranešimų dėl galimų vaiko teisių pažeidimų nagrinėjimo procedūrą. Įstatymo 36 straipsnio 1 dalies nuostatos nenumato galimybių nevertinti vaiko situacijos nagrinėjant pranešimą dėl vaiko teisių pažeidimo – šioje straipsnio dalyje numatyti konkretūs reagavimo veiksmai, kuriuos turi atlikti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba gavusi pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą, t.y. įstatymas nenustato jokių alternatyvų Tarnybos ar jos įgaliojimo teritorinio skyriaus veiksmams dėl vaiko situacijos vertinimo atlikimo. Tarnyba ar jos įgaliojimas teritorinis skyrius gali priimti sprendimą baigti pranešimo nagrinėjimą tik atlikęs visus aukščiau nurodytus veiksmus, įskaitant vaiko situacijos vertinimą.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė ne kartą pateikė neigiamą vertinimą¹⁰ dėl Tarnybos formuojamos įstatymo nuostatų neatitinkančios praktikos kai Tarnyba, gavusi pranešimą apie pažeistas ar galimai pažeistas vaiko teises, vertina „gautos informacijos apie vaiką ir joje nurodytų aplinkybių visumą, su tikslu nustatyti, ar gauta informacija yra pranešimas“ ir nenustačius, kad gautoje informacijoje, tarnybos specialistų vertinimu, yra duomenų, „sudarantių pagrindą vertinti informaciją kaip vaiko teisių pažeidimą“, informacija nepriskiriama pranešimui ir nenagrinėjama Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 36 straipsnio nustatyta tvarka.

Iki 2022-07-01 buvo taikoma, praktika, kai Tarnyba, gavusi pranešimą apie (galimai) pažeistas vaiko teises, vertino gautos informacijos apie vaiką ir joje nurodytų aplinkybių visumą, su tikslu nustatyti, ar gauta informacija yra pranešimas. Nenustačius, kad gautoje informacijoje, Tarnybos specialistų vertinimu, yra duomenų, sudarančių pagrindą vertinti informaciją kaip vaiko teisių pažeidimą, informacija nebuvo nepriskiriama pranešimui ir nenagrinėjama VTAPI nustatyta tvarka, vaiko situacijos vertinimas neatliekamas. Kontrolierės vertinimu, Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas nustato aiškia ir nedviprasmišką pranešimų nagrinėjimo procedūrą, o Vaiko

¹⁰ vaiko teisių apsaugos kontrolierė tokią formuojamą Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo nuostatų įgyvendinimo praktiką nustatė dar 2020 metais ir įvertino ją kaip neatitinkančią Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 36 straipsnio 1 dalies nuostatų.

situacijos vertinimo aprašo¹¹ nuostatos dalyje, kad vaiko situacijos vertinimas atliekamas nustačius vaiko teisių pažeidimus (iki 2022-07-01 galiojusios redakcijos 7.3 punktas) prieštarauja VTAPI 36 straipsnio nuostatomis. Kontrolierės nuomone, siekiant nustatyti, ar pateikta informacija yra pagrįsta (nustatyti vaiko teisių pažeidimo (ne)buvimo faktą), tinkamai reaguoti į pranešimus apie būtinumą ginti vaiko teises, taip pat siekiant eliminuoti subjektyvaus gautos informacijos vertinimo galimybes, turi būti atliktos visos įstatymu nustatytos procedūros. Todėl vaiko teisių apsaugos kontrolierė ir 2020, ir 2021 metais savo metinėse ataskaitose ragino keisti praktiką bei patikslinti Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo nuostatas, jas išdėstant nedviprasmiškai, taip užtikrinant nuostatų atitikimą Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo normoms.

Analizuojant pateiktus statistinius duomenis apie pranešimų dėl vaiko teisių pažeidimų skaičių ir santykį su atliktais vaiko situacijos vertinimais matyti, kad įsigaliojus naujos redakcijos Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašui iš esmės nekito gaunamų pranešimų apie vaiko teisių pažeidimus skaičius, tačiau išaugo atliktų vaiko situacijos vertimų skaičius (Pažymos 1 punktas). Kaip jau paminėta šioje pažymoje, nuo 2022-01-01 iki 2022-06-30 vaiko situacijos vertinimas buvo atliekamas tik dėl 50,8 proc. gautų pranešimų apie galimus vaiko teisių pažeidimus. Manytina, kad suderinus Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo nuostatas su Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 36 straipsnio nuostatomis, pašalintos prielaidos priskirti informaciją pranešimų kategorijai remiantis subjektyviu darbuotojo vertinimu, taip pat nuspręsti, ar yra vaiko teisių pažeidimas neatlikus vaiko situacijos vertinimo.

Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašą išdėčius nauja redakcija buvo patikslinti rizikos ir apsaugos veiksniai. Manytina, kad rizikos ir apsaugos veiksnių patikslinimas įtakojo mažesnę nustatytų vaiko apsaugos poreikio atvejų skaičių įsigaliojus naujos redakcijos Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašui (Pažymos 5 punktas).

24. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos specialistų veiksmus gavus pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą, jo registravimo, informacijos perdavimo, nagrinėjimo etapus bei procedūras nustato Atvejų, susijusių su galimais vaiko teisių pažeidimais, nagrinėjimo, veiksnių atlikimo ir sprendimų priėmimo tvarkos aprašas¹² (nuo 2022-02-01 galiojanti redakcija).

Vadovaujantis šio Aprašo normomis, į pranešimus darbo dienomis darbo valandomis reaguoja Teritorinių skyrių vedėjai, vyresnieji patarėjai, patarėjai, vyriausieji specialistai, vyresnieji specialistai, specialistai. Į Pranešimus ne darbo laiku darbo dienomis, taip pat šeštadieniais, sekmadieniais, Lietuvos Respublikos darbo kodekse nustatytų švenčių dienomis reaguoja budėtojai. Pranešimus iš policijos pareigūnų (vadovaujantis Tarnybos ir Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos bendradarbiavimo sutartimi, kai reikalinga sureaguoti per 1 valandą), Pagalbos vaikams linijos darbuotojų, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos pareigūnų gauna bei „Fleet“ programa reagavimui darbuotojams arba budėtojams perduoda Tarnybos Vidaus administravimo skyriaus darbuotojas koordinatorius.

Teritorinio skyriaus darbuotojas ar budėtojas, gavęs ar pats nustatęs informaciją apie galimą vaiko teisių pažeidimą jo veiklos teritorijoje, ją užfiksuoja, registruoja Pranešimą DVS VTP registre bei užpildęs Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo 1 priedą nukreipia Apraše nustatyta tvarka. Teritorinio skyriaus vedėjas (jei nukreipta tik vedėjui) arba vyresn. patarėjas (jei nukreipta tik vyresn. patarėjui arba vedėjui ir vyresn. patarėjui) arba patarėjas (jei nukreipta tik patarėjui arba vedėjui ir

¹¹ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. A1-803 „Dėl vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (iki 2022-06-30 galiojusi redakcija).

¹² patvirtintas Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie SADM direktoriaus 2021-03-04 įsakymu Nr. BV-81 (su vėlesniais pakeitimais), ([https://vaikoteises.lrv.lt/uploads/vaikoteises/documents/files/Teisin%C4%97%20informacija/8021isakymas%20\(1\).pdf](https://vaikoteises.lrv.lt/uploads/vaikoteises/documents/files/Teisin%C4%97%20informacija/8021isakymas%20(1).pdf))

vyresn. patarėjui bei patarėjui), gavęs DVS nukreiptą Pranešimą arba užpildytą Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo 1 priedą, nedelsdamas užduotį su darbuotojais ir (ar) budėtojais aptaria žodžiu; DVS sukuria pavedimą darbuotojams (-ui) ar budėtojams (-ui) nagrinėti Pranešimą bei imtis kitų būtinų veiksmų. Jei nėra galimybės nedelsiant sukurti užduoties DVS, žodžiu ar elektroniniu paštu paveda darbuotojams (-ui) ar budėtojams (-ui) nagrinėti Pranešimą. Šiame teisės akte nustatyta, kad į Pranešimą reaguojama VTAPI 36 straipsnyje nustatytais terminais. Aprašo 16 punkte nustatyta, kad darbuotojas ir (ar) budėtojas gavęs Pranešimą, susijusį su vaiko iki šešerių metų amžiaus teisių galimais pažeidimais ir (ar) apie smurto prieš vaiką naudojimo atvejį, vaiko buvimą smurtinėje ar kitokioje vaikui nesaugioje aplinkoje, realų pavojų vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, ne vėliau kaip per 6 valandas (išskyrus atvejus, kai Pranešimas gautas iš policijos pareigūnų ir būtina sureaguoti per 1 valandą.) nuo Pranešimo gavimo momento, vyksta į galimo vaiko teisių pažeidimo ar vaiko buvimo vietą ir atlieka veiksmus, numatytus VTAPI 36 straipsnyje, Vaiko situacijos vertinimo tvarkos apraše bei šiame cituojamame Apraše.

Atvejų, susijusių su galimais vaiko teisių pažeidimais, nagrinėjimo, veiksmų atlikimo ir sprendimų priėmimo tvarkos aprašo 25 punkte nustatyta, kad darbuotojas (-ai) arba budėtojas (-ai), *nenustačius vaiko teisių pažeidimo ir priėmus sprendimą nevertinti vaiko situacijos*, baigia Pranešimo nagrinėjimą ir Vaiko situacijos tvarkos aprašo nustatyta tvarka pasirašytinai supažindina vaiko atstovą (-us) pagal įstatymą su Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo 1 priedu.

Kaip nurodyta šios pažymos 23 punkte, vaiko teisių pažeidimas gali būti nustatytas tik atlikus situacijos vertinimą, todėl Atvejų, susijusių su galimais vaiko teisių pažeidimais, nagrinėjimo, veiksmų atlikimo ir sprendimų *priėmimo tvarkos aprašo 25, 26 punktų nuostatos turėtų būti suderintos su Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 36 straipsnio nuostatomis bei Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo nuostatomis.*

25. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, reaguodamas į pranešimą apie galimą smurto prieš vaiką naudojimą, galimai kilusį pavojų vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei ar vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje, Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 36 straipsnio 1 dalyje nurodytus veiksmus pradeda atlikti pranešimo gavimo dieną, tačiau ne vėliau kaip per 6 valandas nuo pranešimo gavimo momento, ir užbaigia visus veiksmus (įskaitant vaiko situacijos vertinimą) ne vėliau kaip per 3 darbo dienas (Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 36 straipsnio 2 dalis).

Visais kitais atvejais vaiko situacija turi būti įvertinta per 5 darbo dienas nuo pirmojo pranešimo apie galimą vaiko teisių pažeidimą gavimo dienos (Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo 5 p.).

Kaip nurodyta Pažymos 4 punkte, Tarnyba neturi duomenų apie vidutinę vaiko situacijos vertinimo trukmę, kadangi tokie statistiniai duomenys nerenkami. Tiek Tarnybai, tiek vaiko teisių apsaugos kontrolierei yra žinomi (nustatyti) atvejai, kai vaiko situacijos vertinimas užtrunka ilgiau, nei teisės aktuose įtvirtinti vaiko situacijos vertinimo terminai, taip pat nustatyti vaiko situacijos vertinimo trūkumai. Tačiau nesant statistinių duomenų negalima daryti išvadų apie vaiko situacijos vertinimo trukmės, kuri yra ypač svarbi paėmus vaiką iš nesaugios aplinkos (laikinais apgyvendinus vaiką saugioje aplinkoje iki vaiko situacijos vertinimo) tendencijas.

26. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, nustatęs būtinybę dėl kylančio realaus ir tiesioginio pavojaus vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei, skubiai paima vaiką iš jam nesaugios aplinkos, prireikus pasitelkdamas policijos pareigūnus, bei imasi veiksmų dėl vaiko perdavimo tėvams (ar vienam iš tėvų) ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą ir (ar) atlieka vaiko situacijos vertinimą (vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 36 straipsnio 4 dalis).

Pagal Atvejų, susijusių su galimais vaiko teisių pažeidimais, nagrinėjimo, veiksmų atlikimo ir sprendimų priėmimo tvarkos aprašo 26 punktą, darbuotojas ar budėtojas iki sprendimo dėl Pranešimo išnagrinėjimo priėmimo (iki sprendimo priėmimo baigti nagrinėti Pranešimą arba iki vaiko situacijos vertinimo atlikimo ir atitinkamai sprendimo priėmimo), nustatęs būtinybę užtikrinti vaikui saugią aplinką dėl vaikai kyšančio realaus ir tiesioginio pavojaus jo fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei, skubiai paima vaiką iš jam nesaugios aplinkos.

Kaip nurodyta šios Pažymos 6 punkte, per laikotarpį nuo 2022-01 iki 2022-11-30 buvo 6928 atvejai, kai vaiko teisių apsaugos specialistai reagavimo į gautą pranešimą apie galimą VTP metu, laikinai apgyvendino vaiką saugioje aplinkoje. Iš Pažymos 14 punkte pateiktų statistinių duomenų matyti, kad vėliau atlikus vaiko situacijos vertinimą 34 proc. (2319) vaikų buvo grąžinti vaiko atstovams pagal įstatymą, 23 proc. (1598) vaikų buvo taikyta vaiko laikinosios priežiūros priemonė, 43 proc. (3011) atvejų buvo priimtas sprendimas paimti vaiką iš atstovų pagal įstatymą. Šių statistinių duomenų analizė rodo, kad sprendimų taikyti vaiko laikinosios priežiūros priemonę dalis bendro priimtų sprendimų skaičiaus atžvilgiu nekito, tačiau ryškūs pokyčiai stebimi sprendimų paimti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą dalyje — per laikotarpį nuo 2022-07-01 iki 2022-11-30, lyginant su pirmuoju metų pusmečiu, — šis skaičius sumažėjo dvigubai (atitinkamai dvigubai padaugėjo sprendimų grąžinti vaiką atstovams pagal įstatymą).

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė šio tyrimo kontekste nevertina sprendimų skubiai užtikrinti laikinai saugią aplinką vaikams pagrįstumo ir šių sprendimų nekvestionuoja. Tačiau, remdamasi 2022 metais atliktų tyrimų rezultatais ir nustatytomis aplinkybėmis, atkreipia dėmesį, kad kiekvienu individualiu atveju priimant tokio pobūdžio sprendimus turi būti nurodytos konkrečios aplinkybės, susijusios su realiu ir tiesioginiu pavojumi vaiko fiziniam, psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei, kuriems esant Skyrius turi užtikrinti saugią aplinką pagal Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 36 straipsnio 4 dalį. Skundų tyrimo metu atkreiptas dėmesys, kad labai dažnu atveju vaiko situacijos vertinimo anketose nurodoma vaiko nepriežiūra, kas pagal Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 2 straipsnio 10 dalį yra viena iš smurto prieš vaikus formų, todėl vaiko situacijos vertinimas tokiais atvejais turėtų būti atliktas per 3 darbo dienas. Tačiau nesant statistinių duomenų apie priežastis, dėl kurių vaikams iki vaiko situacijos vertinimo atlikimo buvo užtikrinta saugi aplinka (Pažymos 13 punktas), taip pat nesant duomenų apie vaiko situacijos vertinimo trukmę (Pažymos 4 punktas), nėra galimybių padaryti apibendrintų išvadų apie besiformuojančią praktiką šioje srityje.

27. Situacija, kai vaikas paimamas iš šeimos (laikina apgyvendinamas saugioje aplinkoje), yra skausmingas, traumuojantis įvykis vaikui, kuris neabejotinai sukelia ypatingai neigiamus išgyvenimus, pasimetimą, stresą ir pan. ir turi reikšmingą poveikį vaiko psichologinei būsenai. Todėl visais saugios aplinkos vaikui užtikrinimo atvejais tokie sprendimai turi būti priimami įvertinus visas reikšmingas aplinkybes. Subtilus, supratingas, dėmesingas ir profesionalus specialistų elgesys ir veiksmai su vaiku labai svarbus veiksnys, sprendžiant tokias situacijas.

Tarnyba nurodė (Pažymos 7 punktas), kad saugi aplinka vaikui privalo būti užtikrinama (vaikas paimamas iš šeimos), kai nustatoma, jog vaikui kyla realus ir tiesioginis pavojus jo fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei, tačiau teisės aktuose nėra įtvirtintų kriterijų, kuriais remiantis turėtų būti priimamas sprendimas dėl saugios aplinkos vaikui užtikrinimo. Vertinant, ar yra pagrindas paimti vaiką iš nesaugios aplinkos, atsižvelgiama į tuo metu vaiko teisių apsaugos specialistams žinomas aplinkybes, į tėvų elgesį, adekvatumą esamai situacijai, suvokimą apie vaiko poreikius bei gebėjimą juos atliepti, vaiko amžių, brandą bei vaiko nuomonę, taip pat šias aplinkybes, kurioms esant būtina užtikrinti vaikui saugią aplinką:

- vaikas paliktas be priežiūros arba paliktas prižiūrėti asmenims, kurie netinkamai juo rūpinasi ir taip kelia realų pavojų vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei arba pavojų, galintį sukelti reikšmingą žalą vaiko sveikatai ar normaliai raidai;
- vaiko atstovų pagal įstatymą buvimo vieta nežinoma, jie yra dingę ir jų ieškoma (kol teismas tėvus pripažins nežinia kur esančiais arba paskelbs mirusiais);
- vaiko atstovai pagal įstatymą laikinai negali rūpintis vaiku dėl abiejų atstovų ar vieno iš jų ligos, suėmimo, bausmės atlikimo ar kitų svarbių priežasčių;
- vaiko atstovai pagal įstatymą apsvaigę nuo alkoholio (ar) narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų ir negali tinkamai pasirūpinti vaiku, todėl kyla realus pavojus jo fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei arba pavojus, galintis sukelti reikšmingą žalą vaiko sveikatai.

Vieno iš 2022 metais atliktų vaiko teisių apsaugos kontrolierės tyrimo metu buvo nustatyta¹³, kad sprendimas paimti vaiką iš jam nesaugios aplinkos buvo priimtas tik gavus pranešimą Tarnybos specialistai iki atvykstant į mokyklą, nebendravę su vaiku ir neišsiaiškinę situacijos informavo mokyklos administraciją, kad atvažiuoja pasiimti vaiko, neišsiaiškinus vaiko nurodytų aplinkybių su jo įstatyminiu atstovu ir neišklausius jo paaiškinimų. Priimant sprendimą nebuvo vertinama, ar tikrai vaikas negali būti gražintas atstovui pagal įstatymą ar perduotas kitiems artimiems giminaičiams, gyvenantiems kartu su vaiku. Nurodytu atveju taip pat buvo konstatuota, kad buvo pažeistas ir Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 4 straipsnio 4 punktą dėl vaiko nuomonės išklauso ir vaiko dalyvavimo užtikrinimo, nes nagrinėjamu atveju vaiko nuomonė buvo iškaustyta netinkamai ir tinkamai neužtikrintas vaiko dalyvavimas su juo susijusio atvejo (situacijos) sprendime.

28. Vaiko teisių užtikrinimo aspektu, siekiant kuo mažiau traumuoti vaiką, ne mažiau svarbus yra vaiko saugios aplinkos užtikrinimo (apgyvendinimo) vietos parinkimas.

Atvejų, susijusių su galimais vaiko teisių pažeidimais, nagrinėjimo, veiksmų atlikimo ir sprendimų priėmimo tvarkos aprašo 26 punkte nustatyta, kad darbuotojas ar budėtojas iki sprendimo dėl Pranešimo išnagrinėjimo priėmimo (iki sprendimo priėmimo baigti nagrinėti Pranešimą arba iki vaiko situacijos vertinimo atlikimo ir atitinkamai sprendimo priėmimo), nustatęs būtinybę užtikrinti vaikui saugią aplinką dėl vaikai kylančio realaus ir tiesioginio pavojaus jo fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei, skubiai paima vaiką iš jam nesaugios aplinkos. Organizuodamas saugios aplinkos užtikrinimą, jei yra galimybė, atsižvelgia į vaiko, jo atstovo (-ų) pagal įstatymą nuomonę ir vadovaujasi Civilinio kodekso 3.264 straipsnio 5 dalyje nustatytais prioritetais; įsitikina (nuvykstant, apžiūrint), jog aplinka vaikui yra saugi; apgyvendina vaiką saugioje

Vaiko situacijos vertinimo aprašo, patvirtinto socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. A1-803, 11 punkte nustatyta, kad jei Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 36 straipsnio 4 dalyje arba 36 straipsnio 5 dalyje nustatytu atveju vaikas, paimtas iš jam nesaugios aplinkos, negali būti perduotas jo tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą ar, vertinant vaiko situaciją, vaikui kyla realus ir tiesioginis pavojus jo fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei, dėl kurio būtina vaiką paimti iš jam nesaugios aplinkos, Tarnyba arba jos įgaliotas teritorinis skyrius vaiką laikinai apgyvendina saugioje aplinkoje Civilinio kodekso 3.264 straipsnio 5 dalyje nustatyta prioriteto tvarka. Tarnyba arba jos įgaliotas teritorinis skyrius, paėmęs vaiką iš jam nesaugios aplinkos pagal savo turimus bei Socialinės paramos šeimai informacinės sistemos (toliau – SPIS) duomenis ir (ar) pagal paimto iš nesaugios aplinkos vaiko atstovų pagal įstatymą, kartu gyvenančių giminaičių, prireikus kaimynų, su šeima dirbusio atvejo vadybininko ar

¹³ 2022-10-11 pažyma Nr. (6.7.-2022-39)PR-110 „Dėl institucijų ir jų atstovų bendradarbiavimo, reaguojant į pranešimą dėl galimo D.G. teisių pažeidimo“

socialinio darbuotojo pateiktą informaciją ir išklaušę vaiko nuomonę, jei jis geba ją suformuluoti, nedelsdami išsiaiškina, ar yra asmenų, nurodytų Civilinio kodekso 3.264 straipsnio 5 dalies 1–3 punktuose (giminaičių, asmenų su vaiku susijusių emociniais ryšiais, vaiko brolių ir (arba) seserį globojančių (rūpinančių), įvaikinusių šeimų), pas kuriuos būtų galima laikinai apgyvendinti iš nesaugios aplinkos paimtą vaiką (nustatomas tokio asmens vardas, pavardė, nuolatinės gyvenamosios vietos adresas, telefono ryšio numeris). Nenustačius aukščiau nurodytų asmenų, vaikas, paimtas iš jam nesaugios aplinkos, gali būti laikinai apgyvendintas pas Civilinio kodekso 3.264 straipsnio 5 dalies 4–7 punktuose nurodytus asmenis (šeimose, globos centruose, šeimynose, vaikų globos institucijose), jeigu jie įtraukti į savivaldybės vykdomosios institucijos patvirtintą sąrašą šeimų, šeimynų ar institucijų, galinčių priimti likusį be tėvų globos vaiką bet kuriuo paros metu.

Vaiko situacijos vertinimo aprašo 12 punkte nustatyta, kad vaikas, paimtas iš jam nesaugios aplinkos, prieš organizuojant vaiko laikiną apgyvendinimą, gali būti nusiųstas į sveikatos priežiūros įstaigą (nuvežtas į sveikatos priežiūros įstaigą arba iškviesta greitoji medicinos pagalba) tik jei, Tarnybos ar Tarnybos įgalioto teritorinio skyriaus nuomone, reikia ištirti vaiko sveikatos būklę ar suteikti jam sveikatos priežiūros paslaugas.

Tarnybos paaiškinimu (Pažymos 9-10 punktai), vaiko laikino apgyvendinimo klausimas sprendžiamas iš karto, kai vaiko teisių specialistai nustato vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje. Įvykio vietoje esantys specialistai bendrauja su vaiko tėvais, vaiku, kitais įvykio vietoje esančiais asmenimis (pavyzdžiui, seneliais, kaimynais ir pan.) bei aiškinasi, ar yra vaikui ir (ar) šeimai artimų asmenų, pas kuriuos galėtų būti apgyvendintas vaikas. Prioritetas yra teikiamas asmenims, su vaiku susijusiems emociniais ryšiais, t. y. asmenims, su kuriais vaikas jaustųsi ramiai ir saugiai. Jeigu nėra galimybės laikinai apgyvendinti vaiko giminaičius ar kitus asmenis, su vaiku susijusiems emociniais ryšiais, vaiko teisių apsaugos specialistai, vadovaudamiesi savivaldybės administracijos pateiktu būdinčių globotojų, globėjų (rūpintojų) šeimų, šeimynų ir vaikų socialinės globos institucijų, sutinkančių priimti likusį be tėvų globos vaiką bet kuriuo paros metu sąrašu, parenka geriausius vaiko interesus atitinkančią vaiko saugios aplinkos užtikrinimo vietą, atsižvelgdami į tuo metu turimas galimybes. Pagal pateiktus paaiškinimus, Tarnybos specialistai turi galimybę naudotis SPIS informacinės sistemos ir Gyventojų registro duomenų bazėmis, tačiau jomis naudojasi tais atvejais, kai tėvai, vaikas ar kiti specialistai negali įvardyti asmenų, galinčių pasirūpinti vaiku. VTAS specialistai itin retai SPIS ieško informacijos apie vaiko senelius, brolius, seseris ar, jei tokios informacijos yra, apie asmenis, pas kuriuos seniau buvo laikinai apgyvendintas vaikas, kadangi net ir suradus asmenis registrų pagalba, sistemoje nėra kontaktinių duomenų.

Statistiniai duomenys rodo (Pažymos 12 punktas), kad saugi aplinka vaikams iki vaiko situacijos vertinimo dažniausiai užtikrinama pas giminaičius ar asmenis, susijusius su vaiku emociniais ryšiais, po vaiko situacijos vertinimo didesnis procentas vaikų apgyvendinami vaikų globos institucijose ar kitose socialines paslaugas teikiančiose įstaigose. Tačiau nereti atvejai, kai vaikas, prieš apgyvendinant jį saugioje aplinkoje, yra nukreipiamas į sveikatos priežiūros įstaigą. Neabejotina, yra atvejų, kai vaiko nukreipimas į sveikatos priežiūros įstaigą yra būtinas ar reikalingas, įvertinant faktinę situaciją, dėl kurios vaikas yra paimtas iš jam nesaugios aplinkos (nukentėjęs nuo smurto, akivaizdūs ligos, reikalaujančios neatidėliotinos medicininės pagalbos, požymiai, kt.). Tačiau vaiko teisių apsaugos kontrolierės atliktų tyrimų duomenys rodo, kad vaikai kai kuriais atvejais yra faktiškai laikinai apgyvendinami sveikatos priežiūros įstaigose, kurioje jie patiria pakartotinę (po skubaus vaiko paėmimo) stresinę situaciją.

Kontrolierė ne kartą atkreipė¹⁴ institucijų dėmesį, kad yra nepateisinama ir vaiko interesų neatitinkanti praktika, kai vaikai vien tik dėl sveikatos patikrinimo ligoninėse praleidžia po parą ir ilgiau, kuriose lieka be suaugusiųjų dėmesio, paaiškinimo kodėl jie šioje įstaigoje, kokie bus tolimesni su juo susiję sprendimai. Vaikai, susidūrę su jų teisių pažeidimu ir atskirti nuo savo šeimos (tėvų), tampa itin pažeidžiamais, todėl valstybės ir savivaldybių institucijos turi užtikrinti, kad nebūtų pablogintos jų sąlygos. Patyrusių stresinę situaciją dėl skubaus paėmimo iš šeimos vaikų nukreipimas ir jų apgyvendinimas ligoninėse parai ir daugiau dėl tyrimų atlikimo (kurių aplinka nėra artima įprastai namų ir vaikų gyvenamajai aplinkai, kuri būtų palankiausia vaikui), nesant jokios ūmios klinikinės būklės arba skubios medicinos pagalbos teikimo indikacijų, negali būti laikomas atitinkančiu geriausius vaiko interesus bei tinkamu vaiko teisių gynimo ir apsaugos būdu.

29. Kaip jau paminėta ankstesniuose šios Pažymos punktuose, vaikui saugi aplinka gali būti užtikrinta iki vaiko situacijos vertinimo atlikimo ir atlikus vaiko situacijos vertinimą.

Atvejų, susijusių su galimais vaiko teisių pažeidimais, nagrinėjimo, veiksmų atlikimo ir sprendimų priėmimo tvarkos aprašo 26.4. papunktyje nustatyta, kad jei vaiko atstovas (-ai) pagal įstatymą nedalyvavo paimant vaiką iš nesaugios aplinkos arba dėl objektyvių priežasčių nėra galimybės nedelsiant supažindinti vaiko atstovą (-us) su užpildytu Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo 3 priedu, darbuotojas ar budėtojas VTAPI 36⁵ straipsnio 2 dalyje numatyta tvarka praneša vaiko atstovui (-ams) pagal įstatymą apie vaiko paėmimą iš nesaugios aplinkos, nurodydamas jos vietą, datą, Teritorinio skyriaus darbuotojų, kurių veiklos teritorijoje įvyko galimas vaiko teisių pažeidimas arba kurių veiklos teritorijoje gyvena vaikas, jei galimas vaiko teisių pažeidimas įvyko ne vaiko gyvenamosios vietos savivaldybėje), kontaktus ir, jei yra galimybė, iš karto paskirdamas konkretų laiką ir datą atvykti į Teritorinį skyrių savivaldybėje, įteikdamas ir paaiškindamas Informaciją vaiko tėvams ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą

Vaiko situacijos vertinimo tvarkos apraše nustatyta, kad Tarnyba arba jos įgaliotas teritorinis skyrius, nustatę, kurioje saugioje aplinkoje gali laikinai apgyvendinti vaiką, joje laikinai apgyvendina vaiką ir užpildo Vaiko laikino apgyvendinimo akto formą (Aprašo 2 priedas), su kuriuo iš karto, kai tik jis užpildomas, pasirašytinai supažindinamas asmuo, pas kurį yra laikinai apgyvendinamas vaikas, ar šeimos / institucijos, kurioje laikinai apgyvendinamas vaikas, atstovas. Vaiko atstovai pagal įstatymą apie vaiko laikiną apgyvendinimą saugioje aplinkoje informuojami nedelsiant, ne vėliau kaip tą pačią dieną, bet kokiomis nuotolinio ryšio priemonėmis ar raštu, o su užpildytu ir užregistruotu Vaiko laikino apgyvendinimo aktu supažindinami ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo akto užregistravimo dienos pasirašytinai, jiems atvykus į Tarnybą arba jos įgaliotą teritorinį skyrių. Vaiko atstovai pagal įstatymą gali kreiptis raštu arba elektroninių ryšių priemonėmis į Tarnybą arba jos įgaliotą teritorinį skyrių, prašydami Vaiko laikino apgyvendinimo aktą atsiųsti jiems elektroniniu paštu.

Tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius atlikęs vaiko situacijos vertinimą gali nustatyti būtinybę vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį arba vaiko apsaugos poreikį (Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 36¹ straipsnis).

Tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, atlikęs vaiko situacijos vertinimą ir nustatęs vaiko apsaugos poreikį, nedelsdamas imasi vieno iš šių veiksmų: socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka užtikrina vaikui laikiną prižiūrą <...> arba jeigu nėra galimybių taikyti vaiko

¹⁴ 2021-08-13 pažyma Nr. (6.7.-2020-50)PR-103, 2022-10-11 pažyma Nr. (6.7.-2022-39)PR-110 „Dėl institucijų ir jų atstovų bendradarbiavimo, reaguojant į pranešimą dėl galimo D.G. teisių pažeidimo“.

laikiną priežiūrą pagal šio įstatymo 36⁴ straipsnio 1 dalį, paima vaiką iš tėvų ar kitų vaiko atstovų pagal įstatymą šio įstatymo 36⁵ straipsnyje nustatyta tvarka.

Tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, organizuodami vaiko laikinąją priežiūrą užpildo Vaiko laikinosios priežiūros organizavimo vaiko ir tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą gyvenamojoje vietoje/ vaiką laikinai prižiūrinčių asmenų gyvenamojoje vietoje aktą, kurio originalas lieka Tarnybai ar jos įgaliotam teritoriniam skyriui, o akto kopija ne vėliau nei kitą darbo dieną susitikus įteikiama vaiko tėvams ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą ir vaiką laikinai prižiūrinčiam asmeniui arba išsiunčiama jiems registruotu paštu ar elektroniniu paštu.

Kaip nurodyta šios Pažymos 19 punkte, Tarnyba, teikdama informaciją apie vaiko tėvų ir kitų vaiko atstovų pagal įstatymą informavimą apie vaiko apgyvendinimą saugioje aplinkoje (kaip atliekamas, per kokį laikotarpį, ar surašomas aktas, kokių teisiniu pagrindu, ar nurodoma apskundimo tvarka), citavo teisės aktų nuostatas, kuriose įtvirtinta Tarnybos ar jos teritorinio skyriaus pareiga informuoti tėvus ar kitus vaiko atstovus pagal Įstatymą apie vaiko paėmimą iš jam nesaugios aplinkos ar vaiko paėmimą iš atstovų pagal įstatymą ir jo laikiną apgyvendinimą saugioje aplinkoje (Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašas). Tarnyba nenurodė, ar nagrinėjant skundus, atliekant tarnybinio nusižengimo tyrimus, pavienių atvejų analizes ir stebėseną nustatomi cituotų teisės aktų reikalavimų įgyvendinimo trūkumai ir kokie dažniausiai nustatomi pažeidimai, t.y. Tarnyba nepateikė duomenų apie galimus teisės aktų praktinio įgyvendinimo trūkumus ir tendencijas šioje srityje.

Kaip minėta, 2022 metais atliktuose vaiko teisių apsaugos kontrolinės tyrimuose ne kartą nustatyta, kad tėvų informavimo terminų nesilaikoma, todėl siūlytina Tarnybai didesnę dėmesį skirti vaiko atstovų pagal įstatymą informavimui apie vaikui saugios aplinkos užtikrinimą.

30. Tėvai turi lygias teises ir pareigas savo vaikams, nesvarbu, ar vaikas gimė susituokusiems, ar nesusituokusiems tėvams, jiems santuoką nutraukus, teismui pripažinus ją negaliojančia ar tėvams gyvenant skyrium, nepaisant to, kad vaiko gyvenamoji vieta nustatyta teismo sprendimu su vienu iš tėvų (CK 3.156 straipsnis). Teismo sprendimu nustatyta vaiko gyvenamoji vieta gali būti pakeista bendru tėvų susitarimu, patvirtintu teismo, arba vienam iš tėvų pareiškus pakartotinį ieškinį dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo (CK 3.174 straipsnio 4 dalis), t. y. dėl vaiko gyvenamosios pakeitimo ir atitinkamai dėl bendravimo tvarkos su skyrium gyvenančiu tėvu (motina) pakeitimo, išlaikymo vaikui priteisimo. Tais atvejais, kai tas iš tėvų, su kuriuo nustatyta vaiko gyvenamoji vieta, negali užtikrinti vaikui saugumo, kitas iš tėvų turi pareigą skubiai imtis priemonių vaikui apsaugoti, t. y. kreiptis į teismą dėl vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo ir prašyti pritaikyti laikinąsias apsaugos priemones, nustatant vaiko laikiną gyvenamąją vietą iki teismo sprendimo įsiteisėjimo.

Sutiktina su šios Pažymos 17 punkte išdėstytais Tarnybos paaiškinimais ir argumentais dėl vaikui saugios aplinkos užtikrinimo, kai teismo nutartimi yra nustatyta vaiko laikina gyvenamoji vieta ir pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės, ypač įvertinant aplinkybę, kad saugios aplinkos užtikrinimo sprendimai yra skubaus ir dažnai laikino pobūdžio. Tačiau kiekvienu individualiu atveju priimant tokio pobūdžio sprendimus būtina įsitikinti, kad kyla reali grėsmė vaiko saugumui, dėl ko būtų reikalinga imtis priemonių perduoti vaiką kitam iš vaiko atstovų bei nepaisyti teismo nutarties.

31. Nagrinėjant aspektus, susijusius su vaikui saugios aplinkos užtikrinimu, yra itin reikšmingas geriausių vaiko interesų užtikrinimo principas, įtvirtintas Vaiko teisių konvencijos 3 straipsnio 1 dalyje.

Vaiko interesai skirtingi, kiekvienam vaikui kitokie ir priklauso nuo individualaus vaiko. Vaiko interesų sąvokos tikslas – užtikrinti, kad vaikas galėtų visiškai ir veiksmingai pasinaudoti Konvencijoje pripažintomis teisėmis. Cituojamame Konvencijos straipsnyje įtvirtinama vaiko teisė,

pagal kurią visuose su vaiku susijusiuose sprendimuose ir viešajame ir privačiame sektoriuose jo (jos) interesai turi būti įvertinti ir į juos atsižvelgta. Vaiko teisių komitetas įvardijo 3 straipsnio 1 dalies nuostatą kaip vieną iš keturių bendrųjų Konvencijos principų, skirtų visoms vaiko teisėms aiškinti ir įgyvendinti, taip pat taiko ją kaip dinamišką koncepciją, kurią būtina tinkamai įvertinti, atsižvelgiant į konkretų kontekstą.

Remiantis Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendruoju komentaru Nr. 14 (2013) Dėl vaiko teisės pirmiausia atsižvelgti į jo (jos) interesus, Komitetas nurodė, kad „suaugusiojo sprendimas dėl vaiko interesų negali nepaisyti įsipareigojimo gerbti visas vaiko teises pagal Konvenciją.“ Komitetas primena, kad Konvencijoje neegzistuoja teisių hierarchija ir visos joje nurodytos teisės atsižvelgia į „vaiko interesus“, todėl neigiamas vaiko interesų aiškinimas negali pažeisti nė vienos teisės¹⁵.

Vaiko interesai yra ne tik teisė ir principas, jų vertinimas turi būti darbo tvarkos taisyklė, t.y., priimant sprendimą, kuris darys įtaką konkrečiam vaikui, vaikų grupei ar visiems vaikams, sprendimo priėmimo procesas turėtų apimti galimo tokio sprendimo poveikio (teigiamo ar neigiamo) susijusiam vaikui ar vaikams vertinimą. Komiteto aiškinimu, siekiant įvertinti ir nustatyti vaiko interesus, būtinos procedūrinės garantijos. Sprendimo pagrindimas turėtų parodyti, kad į tokią teisę buvo aiškiai atsižvelgta, t. y. kas atitiko vaiko interesus, kokiais kriterijais buvo remtasi, kaip vaiko interesai buvo įvertinti, atsižvelgiant į kitas aplinkybes.¹⁶

Teisinė pareiga įvertinti vaiko interesus ir į juos atsižvelgti taikoma visiems sprendimams ir veiksams, kurie yra tiesiogiai ir netiesiogiai susiję su vaikais. Todėl Konvencijos 3 straipsnio 1 dalies terminas „liečiančių“, Komiteto išaiškinimu, pirmiausia reiškia tiesiogiai su vaiku, vaikų grupėmis ir visais vaikais susijusias priemones ir sprendimus, ir, antra, kitas priemones, kurios turi poveikį atskiriems vaikams, vaikų grupėms ar visiems vaikams, net jei tokios priemonės nėra tiesiogiai jiems skirtos¹⁷. Išsireiškimas „svarbiausia“ reiškia¹⁸, kad vaiko interesai negali būti vertinami taip pat, kaip ir visos kitos aplinkybės. Šią tvirtą poziciją pateisina speciali vaiko padėtis: priklausomybė nuo kitų, branda, teisinis statusas ir dažnai galimybės išreikšti savo nuomonę neturėjimas.

Remiantis cituotomis nuostatomis teigtina, kad priimant sprendimus dėl skubaus vaiko paėmimo (saugios aplinkos vaikui užtikrinimo) ir organizuojant laikiną vaiko apgyvendinimą, parenkant vaiko laikino apgyvendinimo (saugios aplinkos užtikrinimo) vietą būtina nuodugniai įvertinti visas aplinkybes ir priimamų sprendimų teigiamą ir neigiamą poveikį individualiu atveju konkrečiam vaikui, siekiant minimalizuoti papildomus neigiamus išgyvenimus ir įsitikinti, kad pasirinktas teisių gynimo būdas atitinka vaiko interesus.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, remdamasi tuo, kas išdėstyta, atsižvelgdama į teisės aktuose įtvirtintus prioritetinius vaiko interesų bei vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugos ir gynimo principus, vadovaudamasi Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymo 2 straipsniu, 3 straipsnio 1, 3, 5 punktais, 11 straipsnio 1 punktu, 12 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 23 straipsnio 1, 2 dalimis, 24 straipsnio 7 punktu, **nusprendžia:**

1. Siūlyti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai:

¹⁵ Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrieji komentarai.– Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, 2018.–P. 250.

¹⁶ Ten pat.

¹⁷ Ten pat.–P.254.

¹⁸ Ten pat.–P. 257.

1.1. skirti didesnę dėmesį vaikui saugios aplinkos užtikrinimo ir organizavimo iki vaiko situacijos vertinimo (skubaus vaiko paėmimo iš atstovų pagal įstatymą) stebėsenai šiose srityse:

1.1.1. vaiko atstovų pagal įstatymą savalaikio ir tinkamo informavimo apie vaikui saugios aplinkos užtikrinimą (Pažymos 29 punktą);

1.1.2. vaiko situacijos vertinimo atlikimo terminų (Pažymos 4, 25, 26 punktai);

1.1.3. priežasčių, dėl kurių vaikai buvo skubiai paimti iš atstovų pagal įstatymą (užtikrinta saugi aplinka) iki vaiko situacijos vertinimo atlikimo (Pažymos 25, 27 punktai);

1.1.4. nukreipimo į sveikatos priežiūros įstaigas tyrimų atlikimui, trunkančiam daugiau nei para laiko, kai nėra ūmios klinikinės būklės arba skubios medicinos pagalbos teikimo indikacijų (Pažymos 28 punktą);

1.2. Įvertinti poreikį todėl Atvejų, susijusių su galimais vaiko teisių pažeidimais, nagrinėjimo, veiksmų atlikimo ir sprendimų priėmimo tvarkos aprašo nuostatas suderinti su Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 36 straipsnio nuostatomis bei Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo nuostatomis (Pažymos 24 punktą).

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė

Eivilė Žemaitytė, tel. 8 686 63230, el. paštas eivile.zemaityte@vtaki.lt